

Reeks Spirituele Meesters

AANDACHT VOOR
DE AANWEZIGE

Reeks Spirituele Meesters

AANDACHT
VOOR DE AANWEZIGE

Frère LAURENT

© Carmelitana, Gent (www.carmelitana.be)
Oorspronkelijke titel: *Maximes spirituelles fort utiles
aux âmes pieuses pour acquérir la présence de Dieu,*
*Paris, 1692; Les Moeurs et les entretiens du Frère
Laurent de la Résurrection, Châlons, 1694*
Inleidingen en vertaling: Carlos Noyen
ISBN: 978-949-2434-38-8
Wettelijk Depot: D/2024/0770/01
Kaft en vormgeving: Press Point.be - Kluisbergen
Druk: BestinGraphics
NUR 707

Inhoud

INLEIDING	7
GESPREKKEN	33
BRIEVEN	57
GEESTELIJKE LEEFREGELS	107
LEVEN MET GOD	129
WOORDEN VOL WIJSHEID	139

Inleiding

1. Biografische schets

Over de jeugdijaren van frère Laurent weten we eigenlijk weinig. Zelfs zijn exacte geboortedatum is onbekend. Verschillende bronnen vermelden het jaar 1614 zonder verdere gegevens. Zijn burgerlijke naam luidt: Nicolas Herman. Zijn ouders, Dominique en Louise, “voornaam mensen”, wonen in Héréminil, een klein dorp in Lotharingen. Had hij broers en zussen? Liep hij school? Oefende hij als jongeman een ambacht uit? Op die vragen blijven we het antwoord schuldig.

Op de leeftijd van 18 jaar overvalt hem een kosmische intuïtie van Gods grootheid en aanwezigheid bij het zien van een ontbladerde boom in de winter. Nicolas bedenkt daarbij hoe die boom weldra opnieuw in bloei gaat staan en vruchten zal voortbrengen. Dit inzicht in Gods grootheid en macht blijft hem zijn leven lang bij. Verwondering als een open venster dat ons iets laat vermoeden van een horizon voorbij het alledaagse...

Toch gaat Nicolas zich aansluiten bij het leger. Want het zijn troebele tijden. De Dertigjarige oorlog woedt volop. Op een bepaalde dag wordt hij zelfs als spion aangehouden door de vijandige troepen en riskeert hij de doodstraf; gelukkig kan hij zijn onschuld bewijzen en vervoegt hij zich

opnieuw bij de troepen van Lotharingen. In 1635 wordt hij gewond. Daarom keert hij naar huis terug. Wat er nadien allemaal gebeurt kunnen we enkel maar gissen. Later zal Laurent wel zijn spijt uitdrukken over “de wanorde van zijn jonge jaren”. Toch was hij vastbesloten zijn gedrag te verbeteren.

Zijn leven neemt inderdaad een heel andere wending: eerst gaat hij een tijdlang meelevens met een kluizenaar. Wellicht is hij kort nadien toch in dienst van een zekere monsieur Fieubet die in Parijs woont. Op de leeftijd van 26 jaar besluit hij dan om in te treden bij de ongeschoeide karmelieten in Parijs. We zijn half juni 1640. Hij krijgt er een nieuwe naam: frère Laurent de la Résurrection. Hij bekent later dat hij in het eerste jaar van zijn verblijf aldaar “enkel maar voldoening heeft ervaren”.

Na twee jaar opleiding in het noviciaat spreekt Laurent zijn kloostergeloften uit op 14 augustus 1642. Blijkbaar moet kort daarop een heel moeilijke periode begonnen zijn; of is die er reeds in de noviciaatstijd? We laten hem zelf aan het woord: *“Gedurende de eerste tien jaren heb ik veel te verduren gehad. Het besef dat ik niet aan God toebehoorde zoals ik dat had gewild, mijn zonden uit het verleden die mij steeds voor ogen stonden en de grote genaden die God mij verleende, waren de oorzaak en de bron van al mijn verdriet. In al die tijd ben ik vaak bezweken maar ben ik meteen weer opgestaan. Ik had het idee dat de schepselen,*

het verstand en God zelf zich tegen mij kantten en dat ik alleen nog maar het geloof over had. Soms werd ik gekweld door de gedachte dat dit het gevolg was van mijn inbeelding omdat ik de pretentie had ineens op het punt te zijn gekomen dat anderen slechts met moeite bereiken. Andere keren dacht ik weer dat ik bezig was mij goed en wel naar de verdoemenis te helpen en dat er voor mij geen heil meer bestond. Toen ik mij erbij had neergelegd dat ik tot aan het einde van mijn leven in die verwarring en ongerustheid zou blijven verkeren (die overigens geen afbreuk deden aan mijn vertrouwen op God en er alleen maar toe dienden om mijn geloof te vermeerderen) merkte ik ineens dat ik helemaal veranderd was. Mijn ziel die tot dan toe altijd vol verwarring was, voelde innerlijk een diepe vrede, alsof zij in haar kern en in een plaats van rust was beland.” (Brief 2) Die laatste woorden raken de essentie van zijn boodschap: in alle omstandigheden gelovig terugkeren naar de innerlijke kern, waar God aanwezig is.

Als jonge kloosterling krijgt Laurent de opdracht om kok te zijn voor de gemeenschap die soms meer dan honderd broeders telt. En dat met de middelen van die tijd, zonder enig modern comfort. Die taak neemt hij gedurende vijftien jaar op zich; hij moet er op een bepaald moment mee stoppen omdat hij steeds meer mank gaat lopen. Is dit nog een gevolg van zijn verwonding op het slagveld? Daarom volgt een nieuwe opdracht: hij wordt de schoenmaker (of juist: de sandalenmaker) van de gemeenschap. Die

taak kan hij immers grotendeels zittend volbrengen. Maar toch wordt hij soms uitgezonden voor andere opdrachten zoals de aankoop van de voorraad wijn. Zo onderneemt hij in 1665 een reis van twee à drie weken in Auvergne, een achthonderd kilometer heen en terug. Het jaar daarop reist hij richting Bourgogne (zeshonderd kilometer heen en terug) en dit alles per boot. Omdat hij steeds moeilijker gaat lopen, kan hij zich op de boot soms alleen maar verplaatsen door zich aan de tonnen vast te houden.

Stilaan en zonder het goed zelf te beseffen oefent Laurent een goede invloed uit op zijn jongere medebroeders of op de bezoekers van het klooster en de kerk. Abbé de Beaufort, die hem geregeld vanaf 1666 een bezoek brengt, onderstreept de achtung die “geleerde priesters en kloosterlingen” voor Laurent koesteren. Abbé Goujet, zelf een parisien, beweert stellig dat “heel Parijs hem bewonderde”! Eén bijzondere bezoeker moet alleszins vermeld worden, namelijk Fénelon (later aartsbischop van Cambrai). In zijn soms verbeterde discussie met Bossuet in verband met mystiek antwoordt hij eens: “Men kan elke dag bijleren als men de wegen van God bestudeert bij mensen die niet geletterd zijn maar ervaring bezitten. Had men niet voor de praktijk kunnen leren door bv. met de goede frère Laurent te praten?” Dat laatste heeft Fénelon nog gedaan net vóór het overlijden van Laurent.

Abbé de Beaufort, de eerste biograaf van Laurent, heeft ons een mooi portret van Laurent nagelaten: “De deugdzaamheid van frère Laurent maakte hem niet mensenschuw. Hij had een open houding van gastvrijheid, die vertrouwen inboezemde en vooreerst deed voelen dat men hem alles kon zeggen en dat men een vriend had gevonden. Als hij de mensen kende met wie hij te doen had, sprak hij van zijn kant vrijuit en toonde hij een grote goedheid. Wat hij zei was eenvoudig, steeds raak en zinvol. Door zijn nogal ruw uiterlijk heen, ontdekte men een bijzondere wijsheid, een vrijheid die groter was dan bij een gewone broeder, een doorzicht dat alle verwachtingen overtrof... Hij bezat het beste hart ter wereld... Zijn eenvoudige manier van doen en zijn bescheidenheid veroverden de achting en de welwillendheid van allen die hem zagen. Hoe meer men hem ontmoette, des te meer ontdekte men een rechtvaardige en vrome inborst, die men nauwelijks elders ontmoet.” (*Moeurs*)

Dikwijls wordt door andere mensen gewezen op zijn “gezond oordeel”. Maar had hij ook een bepaalde intellectuele bagage? In het klooster waarin hij leefde, kreeg hij zeker een vorming door de verplichte geestelijke lectuur en de opleiding van de kant van medebroeders. Eén van hen was de eerste Franse vertaler van de werken van Jan van het Kruis. Mogelijk hoorde Laurent wel in gesprekken of sermoenen iets over de leer van die

Spaanse mysticus. Eigenlijk weten we weinig over zijn intellectuele vorming.

De laatste vijftientig jaar van zijn leven lijdt Laurent steeds meer onder de wond aan zijn been. Die wordt stilaan een zweer die hevige pijnen veroorzaakt. Zes dagen vóór zijn overlijden schrijft hij nog in een laatste brief: “*Ik verhoop van Gods barmhartigheid Hem binnen enkele dagen te zien.*” Tot op het einde blijft hij helder van geest. Hij sterft op 12 februari 1692, zevenenzeventig jaar oud, in het karmelietenklooster te Parijs.

2. Zijn nalatenschap

Wat heeft frère Laurent aan geschriften nagelaten? Of nog juister: wat biedt zijn biograaf ons aan in zijn boek over Laurent? Op de eerste plaats zestien brieven die aan verschillende mensen werden gericht. Aan die brieven wordt een kort traktaat toegevoegd met als titel *Maximes spirituelles ou Moyens pour acquérir la présence de Dieu*. Het zijn vingerwijzingen om God te zoeken in het leven van elke dag. Deze teksten zijn zeker authentiek. Abbé de Beaufort, zijn biograaf, geeft ook nog het verslag aan van vier gesprekken met de broeder in de jaren 1666-1667. De auteur verzekert met

stelligheid: “Frère Laurent zal zelf aan het woord zijn. Ik zal u zelfs zijn eigen woorden aanbieden uit die vier onderhouden die ik met hem had en die ik opgeschreven heb zodra ik hem verlaten had.” Of alles letterlijk weergegeven is, lijkt hier minder zeker. De biograaf voegt er nog twee werkjes aan toe, die hij zelf schreef: *Pratique de l'exercice de la présence de Dieu tirée des Lettres du frère Laurent*. Het is een samenvatting van Laurents boodschap aan de hand van een aantal teksten uit zijn brieven. Ten slotte geeft de Beaufort nog twee biografische schetsen: een lofrede (*Éloge*) in een barokke stijl waarin hij vooral zijn bewondering voor frère Laurent uitdrukt; historische nauwkeurigheid is daarbij niet zijn grootste zorg. Verder is er ook nog een traktaat over de levenswijze van frère Laurent (*Moeurs*). Niet zonder reden werden deze twee traktaten nog nooit helemaal in het Nederlands vertaald (en dat zullen we ook nu niet doen): niet alleen omwille van de gezwollen woordkeuze en de bijna blinde verering maar ook omdat de inhoud niet altijd betrouwbaar is. De biograaf verrijkt zijn persoonlijke herinneringen met talrijke gegevens ontleend aan meerdere mensen die Laurent gekend hebben. Soms spreekt hij zichzelf tegen. Hij wil eerder een heilige voorstellen dan een concrete mens; weliswaar citeert hij enkele mooie teksten van Laurent zelf. Maar ze brengen geen substantieel

nieuw inzicht in de persoon en de boodschap van Laurent.¹

Abbé de Beaufort gaf alle teksten uit in twee delen. In 1692 verscheen in Parijs bij de uitgever Couterot het eerste deel *Maximes spirituelles fort utiles aux âmes pieuses pour acquérir la présence de Dieu, recueillies de quelques manuscrits du Frère Laurent de la Résurrection, religieux convers des Carmes déchaussez, avec l'abrégé de la vie de l'auteur et quelques lettres qu'il a écrites à des personnes de piété*. In 1694 werd het tweede deel gepubliceerd in Châlons door de uitgever Jacques Seneuze *Les Moeurs et entretiens du Frère Laurent de la Résurrection, religieux carme déchaussé, avec la Pratique de l'exercice de la présence de Dieu, tirée de ses lettres*.

3. Verspreiding en vertalingen

Merkwaardig genoeg: na die eerste uitgaven in 1692 en 1694 wordt de tweede editie uitgegeven in 1699... in Keulen! Inderdaad, Laurent wordt heel vlug in eigen land vergeten. Zo wordt

1 De volledige Franse tekst van die twee traktaten is te vinden in het boek van Conrad De MEESTER, *Frère Laurent de la Résurrection*, Paris, Le Cerf, 1991. Een aantal mooie fragmenten geven we in de laatste twee hoofdstukken van deze vertaling.

ook de derde editie van zijn geschriften in Keulen uitgegeven. Pas in 1924 komt een nieuwe Franse uitgave in Parijs op de markt, en dan nog op initiatief van de Quakers. Het Voorwoord heeft het heel mooi over “een nederige en trouwe dienaar van Jezus Christus, die noch aan het katholicisme noch aan het protestantisme toebehoort, maar aan allen die, welk confessioneel etiket ze ook dragen, in hun leven van elke dag proberen Jezus Christus tot Koning te maken.” Dat zal dan wel dé reden zijn waarom zijn geschriften hun weg vonden in niet-katholieke middens.

Vooreerst in de Duitssprekende landen. Reeds in 1701 zullen piëtistische protestanten zijn teksten, samen met teksten van Madame Guyon, verspreiden (Frankfurt-Leipzig). Tot op heden worden Laurents geschriften in het Duits vertaald. Een grote rol daarbij speelde Gerhard Tersteegen in de achttiende en negentiende eeuw. De invloed van Laurent op Tersteegen kan niet overschat worden.

In de Engelstalige landen komt de interesse voor Frère Laurent later aan bod, maar ze wordt in de loop van de jaren ook intenser. De eerste Engelse vertaling komt er in 1724. Niemand heeft zoveel bijgedragen tot de verspreiding van Laurents geschriften als John Wesley, de stichter van de methodisten. Ook op zijn missietochten in Amerika in 1736 maakt hij de teksten van frère Laurent bekend. Tot op de dag

van vandaag worden zijn teksten in de Engelstalige wereld verspreid door zowel anglicanen als katholieken en protestanten. Onlangs nog verscheen een vertaling in hedendaags Engels.²

In de voorbije eeuw werd frère Laurent in eigen land gerehabiliteerd. Maar pas in 1948 kwam een nieuwe editie met goede inleidingen op de markt dank zij de interesse van een Franse karmeliet: *L'expérience de la présence de Dieu* (Paris, Le Seuil). In 1991 publiceerde de Vlaamse karmeliet Koen De Meester een nieuwe, kritische editie: *Frère Laurent de la Résurrection. Écrits et entretiens sur la Pratique de la présence de Dieu* (Paris, Le Cerf).

De grote kenner van de geschiedenis van de Franse spiritualiteit, Henri Brémond, noemt Laurent “uitsluitend mysticus en zelfs één van de grootste”³, alhoewel er in zijn geschriften nergens sprake is van extases of visioenen. De inleider van de Franse uitgave uit 1948 schrijft onomwonden: “Laurent de la Résurrection lijkt ons een authentiek spirituele figuur te zijn... die perfect zijn plaats vindt in de rij van de mystieken van de Karmel, tussen een Jan van het Kruis wiens invloed hij

2 *The practice of the presence of God in modern English*, s.d., s.l.

3 Henri BRÉMOND, *Histoire littéraire du sentiment religieux en France*, t.IV, Paris, Bloud et Gay, 1923, p. 392.

wellicht ondergaan heeft en een heilige Teresia van het Kind-Jezus die hij reeds aankondigt door zijn vertrouwensvolle eenvoud en zijn manier om zich over te geven aan de barmhartige liefde”.⁴ Niet minder belangrijk is de waardering van de kant van niemand minder dan Aldous Huxley die vindt dat “Laurent een soort beroemdheid gekregen heeft in milieus die anders ongeïnteresseerd bleven voor stil gebed en andere geestelijke oefeningen”.⁵ En als Titus Brandsma beweert dat frère Laurent “in heel de wereld beroemd is”⁶, dan is dat nauwelijks overdreven: er bestaan al vertalingen in het Kroatisch, het Indonesisch, het Hebreeuws, het Hindi...

En de Nederlandstalige editie? De eerste vertaling in het Nederlands komt er pas in 1842 (bij J. Rousseau in Gent). De titel: *Grondregels tot een volkomen godvruchtig leven of de vereeniging der ziel met God. De tegenwoordigheid Gods, middelen om ze te verkrijgen, derzelven voordelen, gevolgd door eenige brieven, allen beschreven door broeder Laurentius van de Verrijzenis.*

4 Fr. Laurent de la Résurrection, *L'expérience de la présence de Dieu*, Paris, Le Seuil, 1948, p. 9-10.

5 Aldous HUXLEY, *The Perennial Philosophy*, London, Chatto and Windus, p. 328

6 Titus BRANDSMA, art. “Carmes” in *Dictionnaire de spiritualité*, t. II, col. 162.

Er komt een herdruk in 1853 en dan is het wachten tot 1910 op een nieuwe vertaling met als titel *De beoefening van de tegenwoordigheid van God door Broeder Laurent* (uit het Engels vertaald en nagezien naar de Duitse vertaling), Amsterdam. In 1954 komt een andere vertaling uit onder de titel *De beoefening van de tegenwoordigheid Gods* (Antwerpen-Amsterdam). De laatste drie vertalingen krijgen telkens een andere titel: *God nabij* (Bussum-Hasselt/Antwerpen, 1956); *Licht in ons hart. Gods aanwezigheid* (Gent, 1976) en *Besef van Gods tegenwoordigheid* (Hoornaar, 1999). Onze nieuwe uitgave geven we als titel *Aandacht voor de Aanwezige*. Verderop verantwoorden we de keuze voor deze titel.

Ooit merkte Walter Nigg op (als protestant die heel wat boeken schreef over katholieke heiligen): “Het overzicht van de verschillende uitgaven bewijst dat frère Laurent in staat is geweest de aandacht van de verschillende christelijke confessies te wekken. Met zijn ervaring van de tegenwoordigheid Gods behoort hij tot een ruimte die voorbij alle belijdenissen is, door een waarheid te beklemtonen die eigen is zowel aan katholieken als aan protestanten, ook al kan zijn karmelitaanse achtergrond niet uitgevlakt worden. Hij leefde in de zeventiende eeuw toen nog niemand over oecumene sprak, toch was hij boodschapper van een christendom dat door alle belijdenissen heen loopt.”⁷

7 W. NIGG, “Bruder Lorenz” in *Der verborgene Glanz oder die paradoxale Lobpreisung*, Olten/Freiburg-im-Bresgau, 1974, p. 141.

Vandaag mogen we gerust een stap verder zetten: de teksten van frère Laurent zijn geschikt voor een interreligieuze dialoog. Aandacht is bv. een sleutelwoord in het zenboeddhisme. Toch opmerkelijk dat Laurent het nergens heeft over Jezus, de heilige Geest, Maria, aflaten, sacramenten. Natuurlijk ontkent hij dat alles niet. Maar hij kijkt naar het uiteindelijk doel van ons leven en de hele schepping: “God alles in allen” zoals de apostel Paulus zegt (1 Kor. 15,28). Zoeken niet alle godsdiensten naar die Ultieme Werkelijkheid, al krijgt die dan verschillende namen? Voor Laurent is God eigenlijk niets anders dan liefde die zich geopenbaard heeft in het leven en de woorden van Jezus Christus. Dat de geschriften van frère Laurent een basis kunnen vormen voor een interreligieuze dialoog wordt duidelijker als wij stilstaan bij de inhoud van zijn boodschap.

4. Zijn boodschap

Abbé de Beaufort, de biograaf, benadrukt nogal het geloof van broeder Laurent. Terecht. Eigenlijk zijn de teksten van frère Laurent één groots getuigenis van een verdiept en uitgezuiverd geloof. Hij werd zonder twijfel christelijk opgevoed. Maar het vertrekpunt van zijn verdiept geloof is wel de

verwondering op de leeftijd van achttien jaar bij het zien van een kale boom in de winter. Op dat ogenblik krijgt Laurent de zin voor Gods grootheid. Het is geen redenering, maar een getroffen worden in de kern van zijn wezen. Geen visioen of verschijning, alleen een diep weten en beseffen van zijn aanwezigheid in deze wereld. Het is een beslissende ervaring geweest. Zijn biograaf schrijft: “Het geloof leidde hem naar God; het tilde hem boven de geschapen dingen uit om zijn geluk enkel in het bezitten van God te zoeken. Het geloof was zijn grote leraar, leerde hem meer dan het lezen van alle boeken samen.” (Éloge)

Geloven is, in de lijn van de grote mystieken, God kennen in het duister, Hem raken en smaken zonder zijn Mysterie te vatten. Een duistere kennis, ja, maar die toch volstaat om ons in vertrouwen stap na stap te doen zetten op een ongebaande weg. Het geloof is dus veel meer dan een aanvaarden van onbegrijpelijke waarheden. Zeker, God laat zich al enigszins kennen doorheen de geloofswaarheden, maar het kennen-in-geloof is een ontmoeting in het donker. Je vermoedt een aanwezigheid zonder te zien. Je gaat stilaan in-zien dat je toch niet alleen bent. Dat prille kennen en dat eerste vermoeden moet en zal zich gaandeweg ontwikkelen en verdiepen. Je krijgt meer grond onder de voeten, je raakt aan de duisternis gewend. Gedachten en overwegingen kunnen je daarbij helpen, maar

God is steeds groter, steeds meer de Levende. Gevoelige ervaringen en voelbare genaden dragen je als op handen, maar toch besef je dat God dat alles overstijgt. Dat herhaalt Laurent graag. Horen we hier een echo van de mystieke leer van Jan van het Kruis? Niet onmogelijk; in het klooster waarin Laurent leefde vertaalde een medebroeder de werken van de Spaanse mysticus. Misschien ving frère Laurent flarden op van die leer in bepaalde gesprekken en toespraken.

‘Geloof’ is zeker een belangrijk trefwoord in de geschriften van Laurent en vooral dan het ‘zuiver geloof’. Wat bedoelt hij daarmee? Devotie-oefeningen trokken hem niet aan. Laurent gaat zelfs zover te waarschuwen om geen zelfvoldoening te zoeken in het ervaren van Gods genade op een voelbare manier. Hij wijst die genaden niet af maar is eerder bezorgd om ze te toetsen op hun echtheid: maken ze je meer liefdevol? Laurent verlangt te groeien in zuiver geloof. In zijn geschriften vinden we dan ook geen al te menselijke voorstellingen of overwegingen en helemaal geen godsbeeld. Groeien naar een zuiver geloof is een levenslange opgave. Op het einde van de weg bekende Laurent oprecht: *“Ik zie God door het geloof, ik zie Hem op een manier die mij soms doet zeggen: ik geloof niet meer, maar ik zie, ik ervaar.”* (Brief 11) Jan van het Kruis gebruikt een mooi beeld: het is zien door een heel dun gordijn of een fijne sluier heen (Levende Vlam

van Liefde, str. 1). Volgens abbé de Beaufort zette Laurent nog een stap verder: “*Mijn geloof zelf wordt soms zo verlicht dat ik meen het verloren te hebben. Het schijnt mij dan toe dat het gordijn van de duisternis is weggetrokken.*” (Moeurs § 9)

De aandacht (of ‘de beoefening van Gods aanwezigheid’) is natuurlijk alleen maar zinvol vanuit een persoonlijke geloofshouding. Ze heeft als doel om de gelovige relatie te doen openbloeien. Laurent is nog iets anders dan een voorloper van de *mindfulness*. Hij is een leraar in het geloven. Voor de hedendaagse mens die vaak oppervlakkig en onverschillig leeft, is het een uitdaging om die weg van het geloof te vinden.

Laurent is ons toch heel nabij en sympathiek doordat hij te kennen geeft dat de weg naar dat doel lang was voor hem. Het ging niet vanzelf. Zijn methode lijkt heel eenvoudig en niet ingewikkeld. Hij noemt ze zelf ‘de beoefening van Gods tegenwoordigheid’ en zou ze iedereen aanbevelen: “*Was ik predikant, ik zou nergens anders over preken dan over de beoefening van Gods tegenwoordigheid. En als geestelijke leider zou ik het iedereen aanraden, zozeer geloof ik dat die beoefening noodzakelijk is en zelfs helemaal niet moeilijk.*” (Brief 2) Dan bekent hij: “*Dat hij begon te leven alsof alleen maar God en ik op de wereld waren.*” (Geestelijke Leefregels, hoofdst. 5) Dat laatste klinkt toch wel wereldvreemd. Maar zo bedoelt Laurent

het niet, alsof hij geen oog had voor anderen; dat is trouwens niet mogelijk als je een druk bestaan hebt als kok en schoenmaker in een grote groep. Wellicht wou hij zeggen: God is uiteindelijk het centrum van mijn leven. Daarom probeerde hij zich zoveel mogelijk bewust te worden van zijn aanwezigheid.

Abbé de Beaufort, de uitgever van Laurents geschriften en zijn biograaf, gaf als titel aan zijn boek *L'exercice de la présence de Dieu* (de beoefening van Gods tegenwoordigheid). Ongetwijfeld omdat Laurent zelf die uitdrukking gebruikt. Die titel is meestal letterlijk overgenomen in de vele vertalingen. Vandaag kan die titel misleidend klinken. Het gaat niet om een bepaalde vorm van auto-suggestie. Laurents methode heeft niets met inbeelding te maken. Het gaat erom dat wij ons gelovig bewust worden van Gods aanwezigheid. Wij moeten die aanwezigheid niet uitvinden of tevoorschijn roepen: wees er! HIJ IS de Aanwezige. Het is een diep Bijbels gegeven: Ik ben die ben (Ex. 3). Dat drong diep door in Laurents hart bij het zien van de kale boom. Ons probleem is in de meeste gevallen: **wij** zijn niet aanwezig; **wij** leven niet in de tegenwoordige tijd, maar zo dikwijls in het verleden of de toekomst. Wij worden in beslag genomen door alles en nog wat; de mogelijkheden om de wereld te ontvluchten zijn meer dan ooit reëel door de moderne media. Wie het nu-moment en de realiteit ontvlucht, gaat aan Gods aanwezigheid

voorbij. Zoals de psalmdichter moeten wij eerder zeggen: “Ontwaak, mijn geest, word wakker” (Ps. 57,9). Wij zijn slaapwandelaars die wakker gemaakt moeten worden voor de grote werkelijkheid: Gods aanwezigheid. De laatste Nederlandse vertaling uit 1999 kreeg wellicht daarom als titel *Besef van Gods aanwezigheid*. Besef kan echter ook vrijblijvend zijn: ik heb er weet van maar mijn gedrag houdt daar geen rekening mee. Voor deze nieuwe editie kozen we daarom de titel *Aandacht voor de Aanwezige*. Laurent roept ons inderdaad op tot aandacht voor de Aanwezige. In een brief aan zijn geestelijke leider getuigt hij: “*Mijn meest eenvoudige gedragsregel is die eenvoudige aandacht en die algemene en liefdevolle blik naar God...*” (Brief 2). Aan de overste van een klooster schrijft hij: “*Om God te kennen moeten wij vaak aan Hem denken. En wanneer wij Hem zullen beminnen, zullen wij dan ook vaak aan Hem denken, want ons hart is waar onze schat is!*” (Brief 9)

‘Aandacht’ is een houding van de hele persoon, vooral iets van het hart. Concentratie is eerder iets van het verstand. Aandacht heeft eerder te maken met waakzaamheid, fijngevoeligheid, openheid van geest. Aandacht zet ons in beweging om iets te doen. Opvallend is wel: het Franse woord ‘attention’ betekent niet enkel aandacht maar ook: hoffelijkheid. In het Nederlands hebben we er ‘attentie’ van gemaakt. Aandacht is een vorm van liefde. De oerzonde is ons afgewend zijn van

de grote Werkelijkheid, die wij God noemen. We verliezen ons in zoveel dingen, we dwalen in ons eigen wereldje rond. Uit jezelf treden naar die Andere toe is de grote opgave. Het kan te spiritueel klinken. Vandaag zou Laurent er wel aan toevoegen: aandacht hebben voor Gods aanwezigheid in mensen, in bepaalde situaties, in de ‘tekenen des tijds’: daar gaat het om. Abbé de Beaufort begrijpt ook in die betekenis de houding van Laurent als hij schrijft: “Niet alleen beschouwde hij Gods aanwezigheid diep in zijn ziel, maar ook in al wat hij zag, in alles wat er gebeurde; hij verhief zich door de schepselen naar de Schepper.” (Moeurs) Is frère Laurent ook hier door Jan van het Kruis geïnspireerd? Een sleutelwoord in de geschriften van Jan van het Kruis is toch de uitdrukking ‘liefdevolle aandacht’. Laurent is duidelijk een contemplatief. ‘Aandacht voor de Aanwezige’ is veel meer dan ‘aan God denken’:

“Het denken is leeg, broos en voorbijgaand zoals de tijd waartoe het denken behoort. Bij de ‘aandacht voor God’ gaat het om veel meer. Het gaat om een standvastige aandacht van geloof, eerbied, vertrouwen en liefde... ze blijft en bestaat onafhankelijk van vertroosting of troosteloosheid, ziekte, ongemak, arbeid, rust, leven of dood. Die aandacht is een gave ‘van omhoog’. Om die genade te kunnen verkrijgen, moeten we ons inspannen om een zachte, nederige en standvastige aandacht aan God te geven... Ze heel nederig aan God vragen, niet voor

onzelf, maar om zijn liefdevolle wil te volbrengen... met een heel liefdevolle eerbied God in ons laten werken."⁸

Laurent wil niet dat we het moeilijk maken en nog minder dat we het bij mooie ideeën laten. Ons geloof in Gods bestaan voeden we en maken we levendig door korte woorden die we vanuit ons hart tot Hem richten. Dat kan op elk moment, we hoeven daarvoor niet in de kerk te zitten. Het kan bij elke gelegenheid. Zo kunnen we van ons leven één grootse aandacht maken voor zijn aanwezigheid. Stilaan wordt ons leven op die manier een kabbelend beekje van gebed. Soms verdwijnt dat beekje wel eens uit het gezicht of gaat het ondergronds verder. Als het maar geen stilstaand water wordt. Geloof en liefde zijn steeds in beweging.

De methode van Laurent is eenvoudig maar niet gemakkelijk. Daarmee bedoel ik: het gaat allemaal niet vanzelf. Er is trouw en volharding nodig; met vallen en opstaan gaat een mens die mooie maar soms harde weg van het gebed. Laurent bekent eerlijk dat het er bij hem ook soms zo aan toe ging: meer dan eens was hij nalatig in die aandacht, of was hij teveel in beslag genomen. Maar nooit liet hij zich ontmoedigen. Hij begon zich telkens opnieuw

8 *Notes spirituelles de la Bienheureuse Marie-Thérèse de SOUBIRAN*, publiées par le R.P. Monier-Vinard, Paris, 1948, p. 275-276.

te keren naar de Aanwezige. Laurent biedt ons geen cursus aan 'Volmaakt bidden in tien lessen!' Geduldig stap na stap zetten of opnieuw recht veren: het scheidt mettertijd een goede gewoonte in ons hart, we vinden steeds meer en steeds vlugger de juiste richting. Door zich dikwijls te oefenen in de aandacht voor de aanwezigheid Gods en vooral door de invloed van de heilige Geest, werd die 'oefening' een liefdevolle aandacht in de contemplatieve en zelfs mystieke betekenis van het woord.

Die relatie met de Aanwezige drukt Laurent niet enkel met woorden uit, maar ook metterdaad. Het is nogal logisch: 'Heer, Heer' roepen en je eigen willetje doen is bouwen op drijfzand (Mt. 7, 21). Die aandacht uitdrukken in daden hoeft helemaal niet ingewikkeld te zijn. Elke activiteit kan een vorm van aandacht worden. Laurent verwoordt het zo: *"Het hangt niet af van het veranderen van werk, maar om voor God te doen wat we gewoonlijk voor onszelf doen."* (Vierde gesprek) Heden ten dage kunnen we dat zo omschrijven: zoek niet jezelf in al wat je doet; doe alles in dienstbaarheid, gewoonweg omdat het goed is. Zo groeit in ons hart een zuivere gerichtheid op de Aanwezige. Zo komt er in ons diepste wezen een openheid voor de God die Liefde is en zichzelf mee wil delen.

Zelfs in ons bidden of religieus bezig zijn kan er een subtiele vorm van zelfzucht schuilen: ik bid

zolang ik er iets aan heb, of omdat het een manier van vluchten is voor de harde werkelijkheid. Laurent is zeer bezorgd dat we in onze relatie met God groeien naar een uitgezuiverd geloof. Met zijn eigen woorden herhaalt hij de radicale visie van Jan van het Kruis: “*Iedereen moet toegeven dat God onbegrijpelijk is.*” (Geestelijke Leefregels, hoofdst. 4). Alleen vanuit een liefdevolle aandacht naderen we Hem het meest, zonder Hem te begrijpen. De woorden en daden waarmee we die liefde uitdrukken, kunnen Hem nooit omvatten; ze scheppen in ons hart wel een steeds grotere ontvankelijkheid voor zijn liefde. Daardoor wordt ons respect voor zijn grootheid ook sterker.

Laurent blijkt een echte mysticus te zijn. Hij heeft geen enkel *godsbeeld*, wel een bepaalde *godsvisie*: God is liefde, barmhartigheid, geduld. Dat Hij ook beproevingen en lijden zendt om de mens wakker te schudden en te doen groeien is eerder een idee van zijn tijd die al sterk onder de invloed staat van het jansenisme. Zoals elke mysticus kende hij een donkere nacht (vooral in de eerste tien jaren van zijn kloosterleven). Hoe dichter hij bij God kwam hoe meer hij in zijn licht zijn eigen zondigheid zag. Zoals de psalmdichter kon hij zeggen: “*Gij hebt mij geleerd in eigen hart te zien.*” (51,8) Maar in de lijn van Teresa van Ávila en Jan van het Kruis kon hij ook getuigen over genietingen en diep gevoelde liefde (zie nogmaals Brief 2).

Die aandacht voor de Aanwezige kan en zal in de loop van de jaren een levenshouding worden. Veel keren iets doen leidt tot een gewoonte (wat niet hetzelfde is als routine!). Laurent leefde stilaan in een houding van aandacht. Hij noemt dat zelf “*un simple regard*” (een eenvoudige blik). Het gaat om een houding waarbij de mens de hele situatie bekijkt vanuit “het innerlijk oog”. Zelfs op momenten van drukte en lawaai is er toch een algemene aandacht, een diep besef waardoor alles in een ander licht wordt gezien. Soms kan de mens door het werk in beslag genomen worden en blijkbaar dan niet in staat zijn om een liefdevol gesprek met God aan te gaan, maar toch doet hij alles vanuit een innerlijke gerichtheid. Het leven van Laurent als kok in een groot klooster zal wel dikwijls een drukte van jewelste gekend hebben, maar in alle omstandigheden bleef zijn diepste wezen open voor de Aanwezige. Laurent is het voorbeeld van een contemplatief-in-de-actie.

Wie vanuit de innerlijke blik van geloof leeft, groeit in echte overgave. Overgave is een beetje een dubbelzinnig woord: het kan zoveel betekenen als de armen laten hangen, passiviteit. De juiste betekenis vinden we in het leven van Laurent: het is geloof dat gegroeid is tot diep vertrouwen door de worsteling van vele jaren duisternis heen. Die overgave is een heilige onbezorgdheid: “*Hij dacht niet aan de dood...*” (Tweede Gesprek) Over de laatste levensdagen van

broeder Laurent schrijft abbé de Beaufort verheven zinnen die veel weg hebben van een heiligverklaring. Voor Laurent is die overgave vooral een ander woord voor de innerlijke vrede die in hem leefde, ook als hij tekort schoot. *“Dan beperkte hij er zich toe zijn fout toe te geven en dan zei hij tot God: ‘Als U mij mijn gang laat gaan, zal ik het altijd verkeerd doen. Het is uw zaak om mij te beletten dat ik val en te verbeteren wat niet goed is.’ Daarna maakte hij zich geen zorgen meer over zijn fout.”* (Tweede Gesprek) Die overgave kwam dikwijls tot uiting in de dagelijkse omstandigheden. Voor elke taak of opdracht vroeg hij Gods hulp: *“Mijn God, ik zou dat niet kunnen doen indien U me dat niet liet doen.”* Als antwoord op zijn gebed ontving hij nieuwe kracht. (Tweede Gesprek) Het is een gezond en realistisch vertrouwen op Gods almacht, begrepen als een Liefde die het hele leven van een mens wil verlichten (in de dubbele betekenis van het woord). Door te herhalen dat we alles moeten doen uit liefde tot God, zelfs heel kleine dingen, horen we reeds de boodschap van Thérèse van Lisieux (die blijkbaar de geschriften van Laurent nooit gelezen heeft). Eenzelfde Geest bezielde hen beiden met de eenvoud en echtheid van het evangelie. Is het niet juist die boodschap die de moderne mens aanspreekt die leeft in een ingewikkelde wereld?

Gesprekken

Priester Joseph de Beaufort zal vanaf 3 augustus 1666 af en toe een bezoek brengen aan frère Laurent die, meer dan een aantal geleerde clerici, weet heeft van praktisch geestelijk leven. De jeugdige priester ziet Laurent vanaf de eerste ontmoeting als een starets, een man met groot spiritueel gezag. Het verslag van vier gesprekken (tussen 3 augustus 1666 en 25 november 1667) is bewaard gebleven. Veel jaren later in 1693 zal de Beaufort, naar aanleiding van de eerste publicatie van die gesprekken bekennen: “Het is frère Laurent zelf die aan het woord zal zijn. Ik zal u zijn eigen woorden geven van de gesprekken die ik met hem had en die ik opgeschreven heb zodra ik hem verlaten had.” (Moeurs) In werkelijkheid krijgen we meestal een verslag van die gesprekken dan wel de letterlijke woorden van Laurent. De tekst van die gesprekken biedt alleszins een mooi portret van frère Laurent, meer levensecht en authentiek dan de tekst van de twee biografische traktaten (Éloge - Moeurs).

Als we ons even verplaatsen in de situatie van de Beaufort, kunnen en mogen we het volgende scenario veronderstellen: zodra hij van Laurent afscheid neemt, krabbelt hij vlug enkele nota's op papier, voor zover hij zich nog alles goed herinnert; achter zijn schrijftafel stelt

hij een meer geordende tekst op in het vooruitzicht van een publicatie. Dat doet vermoeden: niet alles moeten we als letterlijke woorden van frère Laurent beschouwen, ook al is zijn gedachte juist weergegeven. Van dat redactioneel werk zijn dan ook sporen te vinden: het feit dat die vier gesprekken weinig herhalingen bevatten, ondanks de grote tussentijden van de bezoeken, duidt erop dat de auteur zijn teksten goed nagezien heeft; bovendien zijn de zinnen goed gestructureerd, de inhoud vertoont meer afwisseling. Duidelijk is hier geen sprake van een directe en zeer getrouwe weergave van de gesprekken. Een zeldzame keer zet de Beaufort een uitspraak van Laurent tussen haakjes als zijnde dus de authentieke woorden van de broeder. Wel zijn het thema en de woordenschat, eigen aan Laurent, in de vier gesprekken goed bewaard gebleven. Ten slotte is er nog een frappant voorbeeld van het redactionele werk: tot 117 keren toe begint een zin met: “Hij (frère Laurent) zei dat...” Zoiets is zeker niet een direct verslag van een gesprek. In onze vertaling houden wij daarmee rekening in die zin dat we de Franse zinswending (met telkens een ondergeschikte zin) vereenvoudigen. Abbé de Beaufort publiceert de tekst van de gesprekken in de verleden tijd omdat Laurent al overleden is. In deze uitgave verkiezen we alles zoveel mogelijk in de tegenwoordige tijd te zetten. Wat normaal is voor een levendige weergave van een gesprek!

EERSTE GESPREK

(3 augustus 1666)

Voor de eerste keer zag ik frère Laurent. Hij zei me: “God had hem een heel bijzondere genade verleend bij zijn bekering, toen hij nog in de wereld was en achttien jaar oud. Op een winterdag stond hij te kijken naar een boom die al zijn bladeren kwijt was. Hij dacht erover na dat een poosje later die bladeren opnieuw tevoorschijn zouden komen, daarna de bloesems en dan de vruchten. Hij kreeg daardoor een diep inzicht in de voorzienigheid en de macht van God, dat zijn ziel altijd is bijgebleven. Dat inzicht maakte hem helemaal los van de wereld en boezemde hem zoveel liefde in voor God dat hij niet kon zeggen of die liefde gegroeid was sinds hij meer dan veertig jaar geleden deze genade had ontvangen.”⁹

⁹ De Beaufort is hier niet helemaal nauwkeurig: in 1666 is Laurent pas 52.

Hij was huisknecht geweest bij mijnheer de Fieubet.¹⁰ Hij was wel heel onhandig want hij brak van alles. Hij had gevraagd om in het klooster te mogen intreden, want hij verwachtte dat ze hem daar het leven flink lastig zouden maken omwille van zijn lomtheid en zijn fouten. Daarmee wilde hij zijn leven en al zijn levensgeluk opofferen aan God. Maar God had hem bedrogen uit laten komen want dat leven had hem alleen maar voldoening gegeven. Daarom had hij vaak tegen God gezegd: “U hebt mij beetgenomen.”

Hij zei mij ook: “Wij moeten ons in Gods tegenwoordigheid stellen door ons voortdurend met Hem te onderhouden. Het is iets heel beschemends dat gesprek met God te onderbreken om zich met beuzelarijen bezig te houden. Wij moeten onze ziel voeden door een hoge opvatting van God te koesteren. Wij zouden daarin een groot genoeg vinden om bij God te zijn. Wij moeten ons geloof levendig maken. Het is maar een droeve zaak dat wij zo weinig geloof hebben. In plaats van het geloof als

10 Gaspard II de Fieubet (1577-1647) die steeds de “Schatbewaarder van de schatkist” genoemd wordt om hem zo te onderscheiden van mensen met dezelfde naam. Hij kwam uit Toulouse. Zijn familie bekleedde functies bij de rechterlijke macht. Zij stond ook bekend als heel deugdzaam en de liefde voor de armen ging over van vader op zoon. Hun voorbeeld zal zeker op Laurent een invloed gehad hebben.

uitgangspunt en gedragspatroon te nemen, houden de mensen zich bezig met devoties die elke dag veranderen. Maar de weg van het geloof is de geest van de Kerk, en die weg is toereikend om tot een hoge volmaaktheid te komen.

Wij moeten onszelf helemaal in een volkomen overgave aan God geven, zowel voor tijdelijke dingen als in geestelijk opzicht. Wij moeten onze voldoening vinden in het volbrengen van Zijn wil, of ons dat nu in narigheden brengt of tot vertroosting leidt: dat is allemaal van evenveel waarde voor degene die zich echt aan Hem heeft toevertrouwd. Wij moeten trouw blijven in de toestanden van dorheid waarmee God onze liefde voor Hem op de proef stelt. Daarmee volbrengen wij juist waardevolle akten van berusting en overgave. Eén enkele daarvan doet ons vaak al flinke vorderingen maken. Wanneer ik elke dag hoor spreken over narigheden en zonden, dan ben ik, in plaats van mij daarover te verwonderen, juist verbaasd dat wij daarvan nog niet veel meer te lijden hebben, als je rekening houdt met de boosaardigheid waartoe de zondige mens in staat is. Ik bid voor de zondaars maar weet dat God hen tot bekering kan brengen wanneer Hij dat wil. Ik maak mij daar niet erg ongerust over.

Om zover te komen dat wij ons geheel aan God toevertrouwen in die mate die Hij van ons verlangt, moeten wij oplettend onze zielsbewegingen

nagaan, want die spelen evenzeer door geestelijke dingen heen als door de meest alledaagse. God geeft inzicht daarvoor aan degenen die er echt op uit zijn om Hem volledig toe te behoren.”

Als dat ook mijn bedoeling was, dan mocht ik hem dat vragen wanneer ik maar wilde, zonder bang te zijn dat ik hem lastig viel. Maar als dat niet mijn bedoeling was, hoefde ik hem niet te komen opzoeken.

TWEEDE GESPREK

(28 september 1666)

Hij vertelde mij dat hij zich steeds door liefde had laten leiden, zonder enige bijbedoeling, zonder er zich druk over te maken of hij verdoemd of gered zou worden. Maar omdat hij zich ten doel gesteld had al zijn daden te verrichten uit liefde tot God, had hij zich daarbij heel goed bevonden. Hij was tevreden wanneer hij een strootje van de grond kon oprapen ter liefde Gods, want hij zocht louter

en alleen Hem en niets anders, zelfs niet de gaven van God.

Deze gedragslijn van de ziel verplicht God om haar oneindig grote genaden te verlenen. Maar wanneer je de vrucht van die genaden ontvangt, dat wil zeggen de liefde die daaruit voortvloeit, dan moet je het prettige daarvan verwaarlozen en bij jezelf zeggen: dat is God niet. Wij weten immers door het geloof dat God oneindig groter is en heel anders dan wat je van Hem voelt. Door op die manier te handelen vindt er een wonderlijk gevecht plaats tussen God en de ziel: God verleent zijn genaden en de ziel ontkent dat wat zij krijgt, God is. In dat gevecht is de ziel - aldus frère Laurent - door het geloof even sterk en sterker dan God, want Hij kan nooit zoveel gaven geven of de ziel kan altijd weer ontkennen: dat wat Hij mij schenkt, is God niet.

De extase en de geestverrukking horen bij een ziel die zich verheugt over Gods gaven in plaats van die af te wijzen, en aan de gaven voorbij gaat naar God zelf. Je moet je er niet door laten meeslepen, al kan je er wel door verrast worden. Maar niettemin blijft God ook daarbij steeds de Meester.

Hij zei: "God beloont altijd zo onmiddellijk en zo vlug wat ik voor Hem doe dat ik verborgen had willen houden wat ik uit liefde voor God doe. Ik

zou dan het genoeg hebben iets louter en alleen voor God te doen, zonder daarvoor een beloning te krijgen.”

Hij vertelde dat hij erg had geleden in zijn ziel door de vaste overtuiging dat hij verdoemd zou worden. Geen mens ter wereld kon deze overtuiging bij hem wegnemen. Maar op dat punt heeft hij als volgt geredeneerd: “Ik ben enkel en alleen naar het klooster gegaan om God lief te hebben. Ik heb geprobeerd om alles alleen voor Hem te doen. Of ik nu verdoemd word of behouden blijf, ik wil altijd doorgaan om alleen louter uit liefde tot God te handelen. Op die manier win ik tenminste dat ik tot aan mijn dood toe alles zal doen wat ik kan om God lief te hebben.”

Dat verdriet heeft vier jaar geduurd; al die tijd heeft hij daar veel onder geleden. Sinds die tijd denkt hij niet meer aan de hel evenmin als aan de hemel. Heel zijn leven verloopt nu in zorgeloze stemming en blijvende vreugde. Hij legt zijn zonden tussen God en zichzelf als om Hem op die manier te zeggen dat hij zijn genaden niet verdient, maar dat belemmert God geenszins om hem daar toch mee te overladen. Soms neemt God hem als het ware bij de hand en leidt Hij hem voor het hele hemelse hof om de armzalige man te laten zien die Hij tot zijn genoeg zijn gunsten bewijst.

Hij zei ook: “In het begin moeten wij ons wat inspanning getroosten om in onszelf de gewoonte aan te kweken onophoudelijk met God te praten en Hem alles te vertellen wat we doen. Maar als je een beetje je best doet, voel je hoe je zonder enige moeite door zijn liefde wordt aangevuurd.”

Hij verwacht wel dat hij over een poosje, na de goede tijd die hij van God gekregen heeft, ook op zijn beurt zijn portie zal krijgen van narigheid en lijden¹¹, maar hij maakt zich daar niet druk over want hij weet wel dat God niet in gebreke zal blijven om hem de kracht te geven dat te verdragen, want uit zichzelf kan hij niets.

Hij richt zich altijd tot God als er zich een gelegenheid voordoet om een of andere deugd te beoefenen en hij zegt Hem dan: “Mijn God, ik zal dat niet kunnen doen als U er niet voor zorgt dat ik het doe.” En dan krijgt hij altijd meteen de kracht om het te doen en zelfs meer dan dat. Is hij tekort geschoten, dan beperkt hij zich er toe zijn fout toe te geven en dan zegt hij tot God: “Als U mij mijn gang laat gaan, zal ik het altijd verkeerd doen. Het is

11 Laurent suggereert hier (en zegt het elders ook uitdrukkelijk) dat het lijden van de kant van God komt. Het is de gangbare opinie in zijn tijd. Vandaag denken we genuanceerder over het lijden. God zendt ons geen lijden toe; er zijn zoveel natuurlijke en menselijke oorzaken van het lijden!

uw zaak om mij te beletten dat ik val en te verbeteren wat niet goed is.” Daarna maakt hij zich geen zorgen meer over zijn fout.

Met God moet je heel eenvoudig omgaan en gewoonweg met Hem praten door Hem om hulp te vragen bij alles wat voorvalt. God blijft niet in gebreke om die hulp ook te geven want dat heeft hij vaak genoeg ondervonden. Zo hadden ze hem enkele dagen geleden gevraagd in Bourgogne wijn te gaan inslaan. Dat vond hij een moeilijke opdracht omdat hij helemaal geen aanleg heeft om zaken te doen. Aan één been was hij bovendien mank en hij kon zich op de boot alleen maar voortbewegen door zich aan de tonnen vast te houden. Maar hij maakte zich daar niet bezorgd over, evenmin als over zijn hele wijnaankoop. Hij zei tegen God dat het Zijn zaak was. Daarna ondervond hij dat alles naar wens verliep en tot een goed einde kwam. Het vorig jaar hadden ze hem naar Auvergne gestuurd, ook om wijn te kopen. Hij kon niet zeggen hoe het daarmee gegaan was. Want hij had het niet zelf gedaan maar de zaak bleek tot een heel goed resultaat te hebben geleid.

In de keuken gaat het evenzo. Van nature heeft hij een grote hekel aan keukenwerk, maar hij is eraan gewend geraakt uit liefde tot God. Bij elke gelegenheid vraagt hij God zijn genade om het werk te kunnen volbrengen. Gedurende de vijftien

jaar dat hij daarmee bezig is geweest, heeft hij het allemaal zeer gemakkelijk gedaan. Nu zit hij op de schoenmakerij en daar heeft hij veel plezier in. Maar hij wil dit baantje er evengoed aan geven als het vorige want hij vindt het overal even fijn, als hij maar kleine dingen kan doen uit liefde tot God.

De uren die aan het bidden besteed worden zijn voor hem gelijk aan de overige uren. Hij houdt zijn retraitses wanneer pater Prior hem zegt ze te houden, maar hij verlangt er niet naar en hij vraagt er ook niet om, want zijn meest ingespannen arbeid trekt hem niet weg van God.

Daar hij wel weet dat we God boven alles moeten liefhebben en omdat hij zijn best doet om deze plicht na te komen, heeft hij geen behoefte aan een geestelijke leider maar wel aan een biechtvader om vergeving te krijgen voor de fouten die hij beging. Hij is er zich van bewust dat hij fouten maakt en verbaast zich daar niet over. Hij bekent die tegenover God en houdt geen betoog tegen Hem om zich daarover te verontschuldigen. Nadien begint hij in alle rust weer met zijn gewone oefening van liefde en aanbidding.

In zijn moeilijkheden doet hij op niemand beroep. Maar door het licht van het geloof weet hij dat God altijd tegenwoordig is; daarom stelt hij er zich tevreden mee voor Hem aan het werk te

blijven, wat er ook mag gebeuren. Zo wil hij best verloren gaan uit liefde tot God. Daar voelt hij zich goed bij.

Gedachten sturen alles in de war. Het kwaad vindt dáár zijn oorsprong. Wij moeten ervoor zorgen ze direct weg te werken zodra wij geen noodzakelijk verband merken met het werk waar wij mee bezig zijn of met onze eindbestemming, om vervolgens ons gesprek met God voort te zetten, wat ons goed doet. In het begin had hij vaak heel zijn gebedstijd doorgebracht met het wegwerken van zijn gedachten om er toch weer op terug te komen. Hij was er nooit in geslaagd zoals anderen zijn gebed aan vaste methoden te verankeren. Toch had hij in het begin in zijn gebed wat geredeneerd maar naderhand wist hij niet hoe het gegaan was. Het zou hem niet mogelijk zijn daarvan rekenschap af te leggen...

Hij heeft gevraagd of hij altijd novice kon blijven, want hij geloofde niet dat ze hem zouden toestaan zijn geloften af te leggen en hij kon zich niet indenken dat zijn twee noviciaatsjaren al voorbij waren.

Hij is niet dapper genoeg om God om lijden te vragen. Hij heeft ook geen verlangen boete te doen, al beseft hij dat hij er heel wat verdient. Als God hem lijden zou toesturen, zou Hij hem ook de

genade verlenen om het te verdragen. Alle boetedoeningen en de overige oefeningen dienen alleen maar om door liefde tot de vereniging met God te komen. Als hij daar goed over nadenkt, komt hij tot de conclusie dat het een nog veel kortere weg is om door een voortdurende oefening van liefde daartoe te komen, als hij maar alles uit liefde tot God zou doen.

Wij moeten een groot onderscheid maken tussen de daden van ons verstand en de daden van onze wil. De daden van ons verstand zijn van weinig belang. De daden van onze wil betekenen alles. Wij hebben alleen maar tot taak om lief te hebben en ons in God te verheugen.

Wanneer wij alle mogelijke boetedoeningen doen zonder dat daar liefde bij te pas komt, dan blijven die allemaal ontoereikend om maar één enkele zonde uit te wissen. Zonder ons ongerust te maken moeten wij ons verlaten op de verlossing door het bloed van Jezus Christus en er voortdurend op uit zijn om Hem van ganser harte lief te hebben.

Het lijkt wel of God degenen die de grootste zondaars geweest zijn, uitkiest om hun de grootste genaden te verlenen, meer nog dan aan degenen die hun onschuld bewaard hebben. Op die manier toont Hij des te meer hoe goed Hij is.

Hij denkt niet aan de dood en evenmin aan zijn zonden, aan de hemel of de hel, maar hij is er alleen op bedacht om kleine dingen te doen uit liefde tot God, want tot grote dingen is hij niet in staat. Als hem dat gelukt is, mag hem alles overkomen wat God goed zal vinden. Daarover maakt hij zich helemaal geen zorgen.

Hij vertelde dat wanneer men hem levend zou villen, dat niets zou betekenen in vergelijking met wat hij geleden heeft door inwendig lijden en ook niet met de grote vreugde die hij heeft genoten en nog dikwijls ervaart. Op die manier maakt hij zich nergens druk over en is hij ook nergens beducht voor, want hij vraagt bij alles aan God alleen maar dat hij Hem niet mag beledigen.

Hij vertelde mij dat hij van scrupules geen last heeft: “Als ik moet erkennen dat ik gefaald heb, dan geef ik dat toe en zeg ik: dat is mijn gewone manier van doen, ik kan alleen maar verkeerd doen. Als ik het goed gedaan heb, dan dank ik God daarvoor en beken ik dat het goede resultaat door zijn toedoen tot stand is gekomen.”

DERDE GESPREK

(22 november 1666)

De basis van zijn geestelijk leven bestond in een hoge opvatting en achting jegens God in geloof. Toen hij dat eenmaal goed had begrepen, droeg hij er in het begin alleen maar zorg voor om elke andere gedachte stevast te onderdrukken om al zijn handelingen uit liefde tot God te verrichten. Toen er een hele tijd voorbijging zonder dat hij daaraan had gedacht, liet hij zich daardoor niet in de war brengen. Maar hij had eerst aan God zijn armzaligheid bekend en keerde zich dan met des te meer vertrouwen weer naar God, naarmate hij het ellendiger gevonden had Hem zo te vergeten.

Het vertrouwen dat wij in God stellen is een grote eer voor Hem en het roept grote genaden over ons af. Het is onmogelijk dat God ons bedriegt; evenmin zal Hij een ziel die zich helemaal op Hem verlaat en vastbesloten is om alles voor Hem te verduren, lange tijd laten lijden.

Hij is ertoe gekomen om nergens meer over te denken dan alleen over God. Wanneer een andere gedachte zich aan hem opdringt of er een bekoring opkomt, dan voelt hij die aankomen. De ervaring die hij heeft opgedaan van de onmiddellijke hulp

van God, maakt dat hij die gedachten soms laat opkomen; wanneer het dan zover is, wendt hij zich tot God en dan verdwijnen die gedachten onmiddellijk.

In verband met diezelfde ervaring vertelde hij dat wanneer hij een of andere bezigheid moet verrichten, hij daar niet tevoren aan denkt. Op het tijdstip echter dat hij actief moet worden, vindt hij in God als in een zuivere spiegel datgene wat hij op dat moment noodzakelijk moet verrichten. Sinds enige tijd handelt hij op die manier zonder zich van tevoren daarover druk te maken. Toen hij deze ervaring van Gods onmiddellijke bijstand nog niet had opgedaan, deed hij de moeite om voorzorgen te nemen.

Hij herinnert zich in het geheel niets meer van de dingen waarmee hij zich heeft beziggehouden; hij doet alles heel gewoon¹² als hij ermee bezig is. Als hij van tafel opstaat weet hij niet meer wat hij heeft gegeten. Maar hij handelt met één enkele duidelijke bedoeling: alles doen ter liefde Gods. Hij dankt Hem ervoor dat Hij aan zijn werkzaamheden en ook nog aan een eindeloze reeks van daden

12 In het Frans: “point d’advertance”: in het Frans van de zeventiende eeuw kan *advertance* ook betekenen: omhaal, aandacht trekken (vgl. advertentie).

leiding heeft gegeven. Maar hij doet dat alles heel eenvoudig en zó dat hij met de liefdevolle tegenwoordigheid van God verbonden blijft. Wanneer zijn uitwendige werkzaamheden hem enigszins verstrooien zodat hij minder aan God denkt, komt er van Gods kant in hem een of andere herinnering naar boven die hem weer sterker aan God doet denken en hem verwarmt en soms zo erg in vuur en vlam zet dat hij het uitroept, heel hevige gebaren maakt en zingt en danst als een gek.

Hij is bij zijn gewone bezigheden veel meer met God verenigd dan wanneer hij daarmee ophoudt om zijn retraite-oefeningen te doen. Daar komt hij gewoonlijk alleen maar van terug in een toestand van grote dorheid. Hij leeft in de verwachting dat hij naderhand een of ander ernstig lichamelijk of geestelijk lijden zal krijgen. Het ergste wat hem kan overkomen is dat hij God naar zijn gevoel kwijt zou raken, terwijl hij Hem al zo lange tijd bezit. Maar Gods goedheid geeft hem de zekerheid dat Hij hem beslist niet aan zijn lot zal overlaten. God zal hem dan wel de kracht geven om de narigheid te boven te komen die Hij hem wenst toe te zenden. Zodoende is hij nergens bang voor en heeft hij er geen behoefte aan om met iemand over zijn ziel te spreken. Als hij dat al eens heeft willen doen is hij altijd in een grotere verwarring terecht gekomen. Hij is er niet bang voor te sterven of verloren te gaan uit liefde tot God. De totale overgave aan God

is de zekere weg en daarin vind je altijd voldoende duidelijkheid hoe je te gedragen.

In het begin moet je getrouw zijn in je optreden en in het verzaken aan je eigenliefde. Maar naderhand krijg je alleen maar onuitsprekelijke vreugde. Als er moeilijkheden komen hoef je slechts je toevlucht te nemen tot Jezus Christus en hem zijn genade te vragen, want daarmee wordt alles gemakkelijk.

De mensen blijven vasthouden aan boetedoeningen en aan persoonlijke devotiepraktijken, terwijl zij de liefde verwaarlozen en daar komt het toch op aan. Je kunt dat goed zien aan de dingen die zij doen en dat is de oorzaak waarom je zo weinig echte deugdzaamheid ontmoet.

Er is in het geheel geen schranderheid of kennis voor nodig om naar God toe te gaan, maar enkel een hart dat vastbesloten is om zich helemaal met Hem bezig te houden of voor Hem te werken en Hem alleen lief te hebben.

VIERDE GESPREK

(25 november 1667)

Frère Laurent sprak mij met grote vurigheid en openhartigheid over zijn manier om zich tot God te richten; ik heb daarover het een en ander opgeschreven.

Hij zei mij dat het er helemaal op aan komt eens en voorgoed af te zien van alles wat ons, naar ons inzicht, niet naar God toe brengt, om ons te gewinnen aan een voortdurend gesprek met Hem zonder geheimzinnig of scherpzinnig te doen. Wij hoeven er ons alleen maar bewust van te worden dat God innerlijk altijd in ons aanwezig is; wij hoeven alleen ons onophoudelijk tot Hem te wenden, Hem om zijn bijstand te vragen om zijn wil te leren kennen in dingen waar wij niet goed raad mee weten; en om die dingen tot een goed einde te brengen die Hij van ons vraagt en waar wij wél mee uit de voeten kunnen. Wij moeten Hem die aanbieden vooraleer wij ermee beginnen; na afloop mogen wij Hem dank zeggen dat wij dat alles voor Hem mochten doen.

In dit voortdurend gesprek blijf je dan ook bezig met God onophoudelijk te prijzen, te aanbidden en

lief te hebben omwille van zijn oneindige goedheid en volmaaktheid.

Wij moeten Hem in volledig vertrouwen om zijn genade vragen zonder te letten op onze gedachten, daarbij gesteund door de oneindige verdiensten van onze Heer. Wat wij ook doen, God laat nooit na ons zijn genade te verlenen. Dat ondervindt hij tastbaar en hij schiet alleen maar te kort wanneer hij te weinig aandacht heeft gehad voor Gods aanwezigheid, of wanneer hij vergeten was God om hulp te vragen.

Als wij over bepaalde dingen onzeker zijn, blijft God nooit in gebreke om ons verstand te verlichten, als wij maar geen andere bedoeling hebben dan Hem om hulp te vragen en te handelen uit liefde tot Hem.

Onze heiligmaking hangt niet af van de verandering in onze werkzaamheden maar van het feit of wij voor God doen wat wij gewoonlijk voor onszelf doen. Hij vindt het maar treurig als hij ziet hoeveel mensen vasthouden aan bepaalde werken die zij op onvolmaakte wijze verrichten door daarbij allerlei menselijke oogmerken te laten meespelen, want op die manier verwisselen zij het doel met de middelen.

Hij kan geen beter middel vinden om naar God te gaan dan zijn gewone werkzaamheden die de

gehoorzaamheid hem heeft voorgeschreven. Zo goed als hij maar kan zuivert hij die van alle menselijke oogmerken door ze te verrichten uit loutere liefde tot God. Als wij denken dat de tijd van het gebed moet verschillen van de overige tijd, dan hebben wij het helemaal mis. Wij zijn even strikt verplicht om met God verenigd te blijven door het werk gedurende de werktijd als door het gebed in de gebedstijden.

Zijn gebed bestaat alleen maar in de tegenwoordigheid van God, want zijn ziel is dan ingesluimerd voor alles buiten de liefde. Voor hem maakt het geen verschil met de overige uren, want ook dan blijft hij steeds bezig met het prijzen en zegenen van God uit al zijn krachten. Zodoende brengt hij zijn leven door in een aanhoudende blijdschap. Hij hoopt niettemin dat God hem iets te lijden zal geven wanneer hij eenmaal wat sterker geworden is. Wij moeten ons eens en voor goed aan God toevertrouwen en ons helemaal op Hem alleen verlaten. Hij zal ons dan niet bedrogen uit laten komen.

Wij moeten er niet moe van worden om allerlei kleine dingen uit liefde voor God te doen; Hij kijkt immers niet naar de grootsheid van ons werk maar naar de liefde waarmee wij het verrichten. Wij moeten ook niet verwonderd staan als wij in het begin daarin vaak te kort schieten; ten slotte wordt het van lieverlee een gewoonte die ons akten [van

liefde] doet stellen zonder eraan te denken en met een verwonderlijk genoeg.

Wij moeten er ons alleen op toeleggen om het geloof, de hoop en de liefde in ons tot ontwikkeling te brengen, waardoor wij ons helemaal vasthechten aan de wil van God. Al het andere doet er niet toe en wij moeten daar niet bijilstaan, net als bij een brug die je vlug oversteekt om je daarna te verliezen in ons enig einddoel door gevoelens van vertrouwen en liefde.

Wie gelooft kan alles, wie hoopt nog meer¹³, wie bemint nog meer; en wie deze drie deugden met volharding beoefent vermag nog meer.

Ons doel moet zijn: reeds in dit leven aanbidders te worden van God en wel zo volmaakt als maar mogelijk is, zoals wij dat hopen te zijn de hele eeuwigheid lang.

Willen wij een geestelijk leven gaan leiden, dan moeten wij goed leren te begrijpen wie wij eigenlijk zijn en dan zullen wij er achter komen dat wij

13 Hier stopt de tekst. Het begin van de *Geestelijke Leefregels* luidt: “Wie gelooft kan alles, wie hoopt nog meer, wie bemint nog meer.” Vanuit de context vullen we hier logisch ook aan: “wie bemint nog meer.”

allerlei verachting verdienen, dat wij de naam van christen niet waardig zijn. Wij zullen dan inzien dat wij aan allerlei narigheden onderworpen zijn en aan een heleboel wederwaardigheden die ons in de war brengen en onze gezondheid, stemmingen, innerlijke en uiterlijke gesteltenissen dwarsbomen, ja dat wij mensen zijn die God wil vernederen door een eindeloze reeks tegenslagen en moeiten, zowel innerlijk als uiterlijk.¹⁴

Moeten wij dan – als dat zo is – verbaasd staan als wij narigheden ondervinden, bekoringen, vijandigheid en tegenspraak van de kant van onze naaste? Moeten wij niet, integendeel, ons daaraan onderwerpen en ze verdragen net zolang als het God zal behagen, evengoed als aan de dingen die ons tot voordeel strekken?

Een ziel is des te meer afhankelijk van de genade, naarmate zij naar een hogere volmaaktheid streeft.

14 Dit onjuiste en onevangelische godsbeeld is een echo van de tijdgeest en het opkomende jansenisme.

Brieven

Van frère Laurent zijn zestien brieven bewaard gebleven. De geadresseerden zijn: een geestelijke begeleider, één of twee dames (driemaal), kloosterlingen (alle andere brieven). Uit discretie vermeldt de Beaufort nergens de naam. Toch een naam suggereren is eigenlijk werken met een hypothese. We weten enkel dit: voortgaande op Éloge (de biografie) zijn enkele brieven gericht aan “een karmelietes”, de laatste vier aan “een religieuze van het Heilig sacrament”. Bovendien zijn zes van die zestien brieven ongedateerd. Belangrijk is wel dit: alle brieven zijn geschreven in de laatste tien jaar van Laurents leven. De levensvisie van Laurent heeft een rijpheid bereikt en evolueert niet meer in die jaren. Ze laten ons Laurent beter kennen.

Het zal niemand verwonderen dat het centrale thema van deze brieven luidt: het zoeken naar en het beoefenen van de aanwezigheid Gods. Weliswaar richt Laurent zich meermaals tot mensen die lichamelijk lijden kennen. De remedies van die tijd lijken geen resultaat op te leveren. Laurent, die zelf weet wat lijden is vanwege zijn fysieke handicap, nodigt zijn correspondenten uit tot overgave. Ten slotte gaat het om mensen die hun leven gewijd hebben aan het mysterie van Christus en zijn Kerk. Laurent

suggereert om het lijden in liefde om te vormen. Het kan ons een beetje te simplistisch lijken. Tegenwoordig is de situatie toch wel anders: er zijn medisch gezien oneindig meer mogelijkheden. Wat een houding van overgave natuurlijk niet overbodig maakt in geval van ziekte. Nog dit: de volgorde van de brieven is lichtjes gewijzigd (cfr. Conrad De Meester, Frère Laurent de la Résurrection, p.126 n.3).

Brief 1

Aan een kloosterzuster

Eerwaarde moeder,

Ik heb gebruik gemaakt van de mij door N. geboden gelegenheid om u op de hoogte te brengen van de gevoelens van een van onze kloosterlingen¹⁵ over de bewonderenswaardige gevolgen en de voortdurende hulp die hij geniet van de tegenwoordigheid Gods. Laten we er allebei ons voordeel mee doen. U moet weten dat zijn voornaamste zorg sinds de veertig jaar dat hij binnen het klooster verblijft, steeds erin heeft bestaan altijd met God te verkeren en niets te doen, te zeggen of te denken wat Hem zou kunnen mishagen, met geen enkele andere bedoeling dan alleen uit zuivere liefde tot Hem en omdat Hij nog oneindig meer liefde verdient.

Hij is nu zo gewend geraakt aan deze goddelijke tegenwoordigheid dat hij daar voortdurend hulp door krijgt in allerlei omstandigheden. Sinds ongeveer dertig jaar geniet zijn ziel inwendige vreugde die zo lang aanhoudt en die soms zo groot

15 Het gaat om frère Laurent zelf zoals blijkt uit het vervolg van deze brief. De aanspreektitel 'Eerwaarde moeder' betekent dat de zuster in kwestie overste is van de gemeenschap.

is dat hij, om die te matigen en te verhinderen dat die uiterlijk te merken zou zijn, verplicht is om uiterlijk kinderlijke dingen te doen die eerder op dwaasheid lijken dan op godsvrucht. Als hij soms een beetje deze goddelijke tegenwoordigheid uit het oog verliest, laat God zich onmiddellijk in zijn ziel voelen om hem eraan te herinneren. Dat overkomt hem vaak wanneer hij meer verdiept is in zijn uiterlijke werkzaamheden. Hij beantwoordt die innerlijke uitnodigingen met een stipte getrouwheid, hetzij door zijn hart tot God te verheffen of door een zachte en liefdevolle blik, hetzij door enkele uitdrukkingen die de liefde bij die ontmoetingen onder woorden weet te brengen zoals bijvoorbeeld: “Mijn God, ik sta helemaal voor U klaar. Heer, maak mij zoals uw hart het U ingeeft.”

En dan komt het hem voor, zoals hij ook metterdaad voelt, dat onze God van liefde genoeg neemt met die paar woorden, en dan insluimert en uitrust in de kern van zijn ziel. De ondervinding die hij van deze dingen heeft, maakt hem zo zeker dat God altijd in de diepte van zijn ziel aanwezig is, dat daarover geen enkele twijfel kan ontstaan, wat hij ook doet en wat hem ook overkomt.

Hieruit kunt u opmaken, eerwaarde moeder, wat een vreugde en een voldoening hij hierdoor geniet. Daar hij binnen in zichzelf voortdurend een zo grote schat voelt, verkeert hij niet langer in

ongerustheid om die schat te vinden; het kost hem ook geen moeite meer om die te zoeken. Hij ligt zomaar voor het grijpen en hij is vrij om eruit te putten zoveel als hij maar wil.

Hij beklagt zich vaak over onze verblindheid en hij roept voortdurend uit dat wij erg te beklagen zijn omdat wij met zo weinig genoeg nemen. God, zegt hij, heeft oneindige schatten weg te geven en wij stellen ons tevreden met een kleine gevoelige devotie die in een oogwenk voorbijgaat. Wat zijn wij verblind! Want op die manier binden wij God de handen vast en houden wij de overvloed van zijn genade tegen. Maar als Hij een ziel tegenkomt die vervuld is van een levendig geloof, schenkt Hij haar genade in overvloed. Het is een stroom die met geweld wordt tegengehouden in zijn gewone bedding. Maar als Hij een opening heeft gevonden, stroomt Hij daar overvloedig en onstuimig doorheen.

Ja, vaak houden wij die stroom tegen omdat wij er maar weinig ontzag voor opbrengen. Laten wij die niet tegenhouden, laten wij in onszelf keren, die dijk doorbreken, de genade de ruimte geven en de verloren tijd inhalen. Wij hebben misschien maar een korte tijd te leven. De dood zit al achter ons aan, laten wij daarom goed opletten: wij sterven maar één keer.

Ik zeg het nog eens: wij moeten in onszelf treden. De tijd dringt, het lijdt geen uitstel, ieder moet voor zichzelf opkomen. Ik denk dat u zulke goede maatregelen getroffen hebt, dat u niet voor verrassingen zult komen te staan: ik prijs u daarvoor want wij moeten dat doen in ons eigen belang. Toch moeten wij steeds aan het werk blijven want in het leven van de geest betekent stilstand hetzelfde als achteruitgang. Maar wie de wind van de heilige Geest in de zeilen hebben varen voort, zelfs wanneer zij slapen. Als het scheepje van onze ziel nog heen en weer wordt geslingerd door storm en onweer, laten wij dan de Heer wakker maken die daarin te slapen ligt; Hij zal de zee spoedig tot bedaren brengen.

Ik heb mij veroorloofd u deelgenoot te maken van deze goede gevoelens om ze te vergelijken met de uwe. Ze kunnen ertoe dienen om ze opnieuw leven in te blazen en ze in gloed te zetten, voor het geval ze (wat God verhoeden moge, want dat zou heel erg zijn) min of meer zouden verkoelen. Laten we dus allebei onze eerste vurigheid weer voor de geest halen en ons voordeel doen met het voorbeeld en de gevoelens van deze kloosterling die in de wereld weinig bekendheid geniet, maar bij God wel bekend is en door Hem heel erg vertroeteld wordt. Ik zal het voor u vragen, vraagt u het zeer dringend voor hem die is in onze Heer, eerwaarde moeder, uw enz.

Parijs, 1 juni 1682

Brief 2¹⁶

Aan een geestelijke leider

Eerwaarde pater¹⁷,

Omdat ik in de boeken mijn manier van leven niet heb aangetroffen, zou ik het erg fijn vinden als ik uw mening mocht vernemen over de toestand waar ik mij in bevind, alhoewel ik mij daarover geen zorgen maak.

Enige dagen geleden zei een vroom iemand in een persoonlijk gesprek met mij dat het geestelijk leven een leven van genade is: het begint met slaafse vrees, daarna groeit het door de hoop op het eeuwige leven en ten slotte gaat het op in zuivere liefde. De mensen kennen verschillende graden waarlangs zij uiteindelijk tot dit gelukkig resultaat

16 Deze brief is niet gedateerd. Er is sprake van “de eerste tien jaren” van zijn kloosterleven dat plotseling veranderd is in een diepe vrede die “sindsdien meer dan dertig jaar” aanhoudt. De brief werd dus geschreven 40 jaar na zijn intrede in 1640. We plaatsen hem vóór de brief van 3 november 1685. In vorige edities was dit Brief 5.

17 Een karmeliet uit een ander klooster (want Laurent verwacht dat hij hem zijn antwoord “zendt”) of een andere kloosterling. De Beaufort beweert nochtans in zijn *Gesprekken* (Gesprek 2) dat Laurent geen geestelijke leider had, maar wel een biechtvader.

geraken. Ik heb geen van die methoden gevolgd. Integendeel, ik weet niet waarom die methoden mij schrik inboezemden. Dat was ook de reden waarom ik bij mijn intrede in het klooster besloot om mij geheel aan God te geven tot uitboeting van mijn zonden en om uit liefde tot Hem te verzaken aan alles wat Hij niet was.

Gedurende de eerste jaren hield ik mij tijdens mijn gebed gewoonlijk bezig met gedachten over de dood, het oordeel, de hel, de hemel en mijn zonden. Ik ben daar op die manier enkele jaren mee doorgedaan, terwijl ik mij voor de rest van de dag er zorgvuldig op toelegde om aan de tegenwoordigheid van God te denken, zelfs tijdens mijn dagelijkse bezigheden. Ik dacht er steeds aan dat God vlakbij was. Dat gaf mij zo'n diep respect voor God dat alleen het geloof mij op dat punt kon voldoen.

Zonder dat ik het merkte ging ik hetzelfde doen tijdens mijn gebed en dat bracht in mij grote innerlijke vreugde en vertroosting teweeg. Op die manier ben ik begonnen. Toch moet ik u zeggen dat ik gedurende de eerste tien jaren veel te verduren heb gehad. Het besef dat ik aan God niet toebehoorde zoals ik het had gewild, mijn zonden uit het verleden die mij steeds voor ogen stonden en de grote genaden die God mij verleende waren een oorzaak en de bron van al mijn verdriet. In al

die tijd ben ik vaak bezweken maar ik ben dadelijk weer opgestaan. Ik had het idee dat de schepselen, het verstand en God zelf zich tegen mij keerden en dat ik alleen nog maar het geloof over had. Soms werd ik gekweld door de gedachte dat dit een gevolg was van mijn inbeelding omdat ik de pretentie had ineens op het punt te zijn gekomen dat anderen slechts met moeite bereiken. Andere keren dacht ik dat ik weer bezig was mij goed en wel naar de verdoemenis te helpen en dat er voor mij geen heil meer bestond.

Toen ik mij erbij had neergelegd dat ik tot het einde van mijn leven in die verwarring en ongerustheid zou blijven verkeren (die overigens geen afbreuk deden aan mijn vertrouwen op God en er alleen maar toe dienden om mijn geloof te vermeerderen) merkte ik ineens dat ik helemaal veranderd was. Mijn ziel die tot dan toe altijd vol verwarring was, voelde innerlijk een diepe vrede, alsof zij in haar kern en in een plaats van rust was beland.¹⁸ Sinds die tijd werk ik eenvoudig in geloof voor God, in nederigheid en liefde en ik leg mij er zorgvuldig op toe niets te doen, niets te zeggen en

18 Wellicht een invloed van Jan van het Kruis die dikwijls spreekt over “de kern van de ziel” waar de ziel rust “met liefdevolle aandacht voor God, zonder enige bijzondere overweging, in innerlijke vrede, en rust” (*Bestijging van de Berg Karmel*, Boek II, 13,6).

niets te denken wat Hem zou kunnen mishagen. Ik hoop dat wanneer ik gedaan heb wat ik kan, Hij met mij zal doen wat Hem behagen zal.

Ik kan u niet duidelijk maken wat zich op dit ogenblik in mij afspeelt. Ik voel helemaal geen verdriet of enige twijfel ook over mijn toestand, want ik heb geen andere wil dan die van God. In alles probeer ik die te volbrengen. Daaraan heb ik mij zozeer onderworpen dat ik nog geen strohalm van de grond zou willen rapen tegen zijn verlangen noch uit een andere beweegreden dan enkel en alleen uit loutere liefde.

Ik ben opgehouden met mijn devotiepraktijken en gebeden die niet worden voorgeschreven en ik ben er alleen maar op uit om mij steeds in zijn heilige tegenwoordigheid te houden. Ik blijf daarin door een eenvoudige aandacht en een algemene liefdevolle blik op God¹⁹, die ik daadwerkelijke tegenwoordigheid van God zou kunnen noemen. Of liever gezegd: een onderhoud dat stil en zonder woorden plaatsvindt tussen de ziel en God, dat als het ware steeds doorgaat. Dat geeft mij soms innerlijke blijdschap en vreugde, vaak ook uiterlijk en zelfs zo sterk dat ik wel gedwongen word om

19 Zie de vorige voetnoot; ook nog *Bestijging...*, II, 14, 2.6.12; ook nog *Levende Vlam van liefde*, 3, 33.

uiterlijk iets kinderachtigs te doen, wat meer weg heeft van dwaasheid dan van devotie.

Ten slotte, eerwaarde pater, kan ik er geenszins aan twijfelen dat mijn ziel nu meer dan dertig jaar met God verkeert. Ik sla een heleboel dingen over om u daarmee niet te vervelen. Toch geloof ik dat het zin heeft om u ervan op de hoogte te brengen op welke manier ik mij voor God zie staan, die ik als mijn koning beschouw. Ik zie mezelf als de meest ellendige van alle mensen, gekwetst door wonden, vol stanklucht, iemand die alle mogelijke misdaden tegen zijn koning bedreven heeft. Getroffen door een voelbaar berouw, beken ik Hem al mijn ondeugden. Ik vraag Hem om vergiffenis daarvoor. Ik leg mijn leven helemaal in zijn handen: Hij mag met mij handelen zoals Hem goeddunkt. Die koning vol goedheid en medelijden is er helemaal niet op uit om mij te straffen maar Hij omhelst mij liefdevol, laat mij mee aan zijn tafel eten, bedient mij met eigen handen, geeft mij de sleutels van zijn schatten en behandelt mij als zijn gunsteling. Hij onderhoudt en vermaakt zich voortdurend met mij op duizenderlei manieren, zonder te spreken over vergiffenis en zonder mijn oude gewoontes weg te nemen. Hoewel ik Hem smeeek om mij te vormen naar zijn hart, merk ik dat ik steeds zwakker en ellendiger word, terwijl ik toch méér door God geliefkoosd word. Zo is het in mijn ogen met mij

gesteld als ik mij van tijd tot tijd in zijn heilige tegenwoordigheid bevind.

Mijn meest eenvoudige gedragsregel is die eenvoudige aandacht en die algemene en liefdevolle blik naar God. Ik voel er me dikwijls aan gehecht door vreugden en voldoeningen die groter zijn dan die een kind geniet aan de borsten van zijn voedster. Ik zou die toestand dan ook graag – als ik mij van die term mag bedienen – “de borsten van God”²⁰ willen noemen door de onuitsprekelijke zoetheid die ik daar geniet en waar ik ondervinding van heb.

Gebeurt het soms dat ik mij door een of andere noodzaak of door zwakheid daarvan afwend, dan word ik dadelijk weer teruggeroepen door een innerlijke aandrang die zo heerlijk en lieflijk is dat ik verlegen ben erover te spreken. Ik smeek u, eerwaarde pater, liever over mijn grote ellende na te denken waarover u alles gehoord hebt, dan over de grote genaden waar God mijn ziel mee

20 Beeldspraak die Jan van het Kruis gebruikt als symbool van redeneringen of schepselen in het algemeen die men moet verlaten voor steviger voedsel (geloofsblik) in *Donkere Nacht*, boek I, 9,9 en boek II, 23,12. Het beeld van de borsten gebruikt hij ook in *Geestelijk Hooglied*, 27,3: daarmee bedoelt hij dat God zijn liefde en geheimen meedeelt die een smaakvolle, geheime en passieve kennis zijn. De beeldspraak komt bij Teresa van Ávila voor als ze het heeft over ‘het gebed van vereniging’ (*Weg van volmaaktheid*, 31,9-10).

verrijkt, ofschoon ik die helemaal onwaardig ben en bovendien niet op waarde weet te schatten. Wat mijn gebedsuren betreft: die zijn slechts een voortzetting van diezelfde oefening. Soms beschouw ik mijzelf als een steenblok bij een beeldhouwer, die daaruit een standbeeld moet maken. Als ik mij op die manier aan God aanbied, smee ik Hem om zijn volmaakte afbeelding in mijn ziel te prenten en mij op die manier helemaal aan Hem gelijkvormig te maken.

Een andere keer gebeurt het, wanneer ik mij in Hem verdiep, dat ik voel hoe mijn geest en heel mijn ziel zonder enige zorg of inspanning omhoog worden geheven en dan blijft mijn ziel als het ware opgehangen en vastgemaakt in God als in haar middelpunt en rustplaats.

Ik weet dat sommigen die toestand leegloperij, bedrog en eigenliefde noemen.²¹ Ik geef toe dat het een heilig nietsdoen is en een gelukkige eigenliefde, als de ziel daar in die toestand toe in staat zou

21 Deze paragraaf is geïnspireerd door een tekst van Jan van het Kruis tegen de leermeester die niets van dit stille bidden begrijpt: *“Omdat hij niets anders leert en kent dan mediteren, zal hij (= de niet-begrijpende leidsman) zeggen: ‘Vooruit, houd op met niets doen; het is luiheid en tijdverlies. Pak iets aan, mediteer, stel innerlijke akten... Dat andere riekt naar illuminisme; het is niets anders dan luiheid’”.* (*Levende Vlam van liefde* 3,43)

zijn, omdat zij, wanneer zij in die toestand van rust verkeert, geen verwarring te verduren kan hebben door gebedsakten die zij vroeger verrichtte en waar zij op steunde, maar die haar nu eerder kunnen schaden dan tot steun zijn.

Ik kan echter niet uitstaan dat men zoiets bedrog noemt, omdat de ziel die daarin van God geniet²², niets anders verlangt dan Hem. Als dat bedrog zou zijn bij mij, dan moet God daar maar verbetering in brengen. Hij mag met mij doen wat Hij goedvindt, ik wil alleen maar Hem en ik wil Hem helemaal toebehoren. Toch zult u mij aan u verplichten als u mij uw opvatting laat weten, waaraan ik altijd veel waarde toeken, want ik heb een heel bijzondere achting voor u, eerwaarde, en ik verblijf in onze Heer, eerwaarde vader,

Uw...enz.

22 “Frui Deo” (van God genieten) is een typisch mystieke uitdrukking.

Brief 3

Aan een kloosterzuster²³

Eerwaarde en zeer geëerde moeder,

Vandaag heb ik twee boeken ontvangen en een brief van zuster N. die zich voorbereidt op haar geloften en daarom het gebed vraagt van uw heilige kloostergemeenschap en het uwe in het bijzonder. Zij legt er de nadruk op dat zij daar een heel groot en bijzonder vertrouwen in heeft. Stel haar daarin niet teleur. Vraag aan God dat zij haar offer mag brengen enkel en alleen met de bedoeling Hem lief te hebben en met het vaste besluit om zich geheel aan Hem te wijden. Een van die boeken stuur ik naar u toe; beide handelen over de tegenwoordigheid van God. Naar mijn mening bestaat daar het geestelijk leven in en het lijkt mij dat je in een korte tijd een geestelijk levend mens kunt worden als je die tegenwoordigheid naar behoren in praktijk brengt.

23 Het is niet dezelfde als de bestemmeling van Brief 1. De Beaufort zou dan immers geschreven hebben “aan dezelfde” (bij hem volgen Brief 1 en deze Brief 3 op elkaar: bij hem is dit dus Brief 2).

Ik weet dat ons hart met het oog daarop vrij moet zijn van alle dingen, daar God het helemaal alleen in bezit wil hebben. En omdat Hij het niet in bezit kan nemen zonder er alles uit te verwijderen wat niet Hijzelf is, kan Hij daar ook niet in uitwerken en bereiken wat Hij eigenlijk zou willen.

Er bestaat op de wereld geen fijner of heerlijker leven dan het voortdurend gesprek met God. Alleen zij kunnen dat begrijpen die dat in de praktijk toepassen en die daar smaak in gekregen hebben. Toch raad ik u niet aan om die reden er aan te beginnen. Wij moeten er niet op uit zijn vertroosting te zoeken bij deze gedragsregel, maar wij moeten het doen uit het beginsel van de liefde en omdat God het wil.

Als ik predikant was, zou ik nergens anders over preken dan over de beoefening van Gods tegenwoordigheid. En als ik geestelijk leider zou zijn, zou ik het iedereen aanraden, zozeer geloof ik dat die beoefening noodzakelijk is en zelfs helemaal niet moeilijk.

Ach, als wij eens wisten hoezeer wij de genade en de hulp van God nodig hebben, dan zouden wij dat altijd voor ogen blijven houden, ieder ogenblik zelfs. Geloof mij, neem van nu af aan een heilig en vast besluit om u nooit vrijwillig buiten Gods tegenwoordigheid te begeven, maar in de dagen

die u overblijven in die heilige tegenwoordigheid door te brengen, omwille van zijn liefde beroofd van de vertroosting van hemel en aarde, als Hij dat passend vindt. Sla uw hand aan het werk. Als u het doet zoals het hoort, wees er dan zeker van dat u er spoedig de uitwerking van zal ondervinden. Ik zal u daarbij helpen met mijn gebed, hoe weinig dat ook te betekenen heeft. Ik beveel mij zeer dringend aan in het uwe en in dat van uw kloostergemeenschap, terwijl ik voor allen, en in het bijzonder voor u, verblijf

Uwe...enz.

1685²⁴

24 We stellen deze datum als hypothese voor: in de volgende brief van 3 november 1685 drukt Laurent zijn verwondering uit omdat hij geen reactie ontvangt op het boek dat hij gezonden heeft (zie het begin van deze brief. In de vorige edities is de brief van 3 november 1685 Brief 3).

Brief 4

Aan dezelfde religieuze²⁵

Eerwaarde en zeer geëerde moeder,

Van juffrouw N. heb ik de rozenkransen ontvangen die u haar hebt meegegeven. Ik sta er verbaasd over dat u mij niet uw mening hebt laten weten over het boek dat ik u heb toegezonden en dat u toch ontvangen moet hebben. Breng het flink in praktijk op uw oude dag: beter laat dan nooit.

Ik kan maar niet begrijpen hoe kloosterlingen tevreden kunnen leven zonder de tegenwoordigheid van God in praktijk te brengen. Ik voor mij houd mij samen met Hem teruggetrokken in de diepte en in de kern van mijn ziel zoveel als ik maar kan. Wanneer ik zo bij Hem ben, ben ik nergens bang voor. Maar de kleinste afdwaling is een hel voor mij.

Die oefening is niet vermoeiend voor het lichaam. Toch is het dienstig om het van tijd tot

25 Dat het over dezelfde kloosterzuster gaat als in de vorige brief wordt bevestigd doordat Laurent het hier heeft over "het boek over Gods tegenwoordigheid" dat hij haar bezorgd heeft (zie de aanvang van vorige brief).

tijd, en zelfs vaak, enkele kleine onschuldige geoorloofde vertroosting en te onthouden. Want God verdraagt niet dat een ziel die Hem helemaal wil toebehoren, zich met andere vertroosting en inlaat dan Hemzelf. Dat is meer dan redelijk.

Ik zeg niet dat het nodig is om het zichzelf daartoe erg moeilijk te maken, nee, wij moeten God dienen in een heilige vrijheid. Wij moeten getrouw voortwerken, zonder verwardheid en ongerustheid, terwijl wij geduldig en rustig onze geest terugvoeren naar God, even vaak als wij tot de ontdekking komen dat hij van God is afgedwaald. Toch is het noodzakelijk om al ons vertrouwen in God te stellen en alle andere zorgen opzij te zetten, zelfs een hele hoop bijzondere devoties, ook als die heel goed zijn. Maar vaak gaat men daar verkeerd mee te werk, omdat die devoties per slot van rekening alleen maar middelen zijn om tot het doel te geraken. Wanneer wij zo, door deze oefening van ons in Gods tegenwoordigheid te stellen, met Hem samen zijn die ons einddoel is, dan is het nutteloos voor ons om terug te keren naar de middelen. Maar wij mogen ons liefdevol onderhoud met Hem voortzetten door in zijn heilige tegenwoordigheid te blijven, de ene keer door een daad van aanbidding, hulde of verlangen, dan weer door onszelf als offer aan te bieden, door Hem dank te zeggen en ook op alle manieren die onze geest maar kan bedenken.

Laat u niet ontmoedigen door de afkeer die u daarbij spontaan ondervindt, u moet uzelf geweld aandoen. In het begin denken wij vaak dat het allemaal verloren tijd is, maar wij moeten voortgaan met ons voornemen er tot onze dood in te volharden ondanks al onze moeilijkheden. Ik beveel mijzelf aan in het gebed van de heilige kloostergemeenschap, bijzonder in het uwe en ik ben in onze Heer

Uw... enz.

Parijs, 3 november 1685

Brief 5

Aan de Eerwaarde moeder N.

Eerwaarde en zeer geëerde moeder,

Alhoewel mijn gebed weinig waarde heeft, zal ik het u toch niet onthouden. Ik heb het u beloofd en ik zal mijn woord houden. Wat zouden wij gelukkig zijn als wij de schat konden vinden

waar het evangelie van spreekt. Al het overige zou ons dan waardeloos toeschijnen. Daar die schat oneindig is vind je steeds meer rijkdommen, hoe meer je graaft. Laten we voortdurend bezig blijven om hem te zoeken en laten we niet moe worden vóór we hem hebben gevonden.²⁶

Ten slotte, eerwaarde moeder, ik weet niet wat er van mij zal worden. Het lijkt wel alsof de vrede van de ziel en de rust in mijn geest over mij komen terwijl ik slaap.²⁷ Als ik in staat zou zijn om verdriet te hebben, dan zou dat erin bestaan dat ik geen verdriet heb en als het mij geoorloofd was, dan zou ik graag troost vinden bij de gedachte dat er een vagevuur bestaat, waar ik geloof te zullen lijden om boete te doen voor mijn zonden. Ik weet niet wat God nog met mij voor heeft, ik verkeer in een zo grote rust dat ik nergens bang voor ben. Wat zou ik moeten vrezen als ik bij Hem ben? Ik houd mij daaraan zoveel als ik maar kan. Hij moge voor alles gezegend zijn. Amen.

Uw ... enz.

(zonder datum)

26 Hier wordt de tekst onderbroken. De Beaufort legt uit: "Hier heeft hij het nu over enkele particuliere aangelegenheden en zegt dan verder: (...)". In de vorige edities was dit Brief 6.

27 Zie psalm 127,2: "Hij geeft het zijn beminde in de slaap".

Brief 6²⁸

Aan mevrouw N.

Mevrouw,

Wij hebben een God die oneindig goed is en die weet wat wij nodig hebben. Ik heb altijd gedacht dat Hij u tot het uiterste zou beproeven. Hij komt op zijn tijd en als u er het minst aan denkt. Stel uw hoop meer dan ooit op Hem, dank Hem met mij voor de genade die Hij u verleent, in het bijzonder voor de kracht en het geduld die Hij u bij uw droefheid laat toekomen. Ze zijn een duidelijk teken van de zorg die Hij voor u draagt. Troost u dus met Hem en dank Hem voor alles. Ik heb ook bewondering voor de kracht en de moed van mijnheer N. God heeft Hem een goede inborst gegeven en een goede wil, maar hij is nog wat werelds en erg jeugdig. Ik hoop dat het verdriet dat God hem heeft laten overkomen, voor hem een deugddoend geneesmiddel is, en dat het hem tot inkeer brengt. Het is een gelegenheid om hem aan te sporen om heel zijn vertrouwen op God te stellen die hem overal begeleidt. Laat hem daar zo vaak mogelijk aan denken, vooral in de grootste gevaren.

28 In vroegere edities was dit Brief 7.

Een kleine opwelling uit het hart is al voldoende. Even aan God denken, een innerlijke aanbidding, al is het al lopend en met de degen in de hand, vormen gebeden, die, hoe kort ze ook zijn, toch heel aangenaam zijn aan God. In plaats van de moed te laten zakken bij hen die onder de wapens zijn, maken ze hen integendeel flinker. Moge hij daaraan denken zo vaak als het hem maar mogelijk is. Laat hij maar langzamerhand gewoon worden aan deze kleine maar heilige oefening. Niemand merkt er iets van. Niets is gemakkelijker dan vaak gedurende de dag deze kleine inwendige aanbidding te herhalen. Beveelt u hem alstublieft aan om zo vaak als hij maar kan aan God te denken op de manier die ik hier voor hem opschrijf: het is een manier die zeer geëigend is en ook zeer noodzakelijk voor een soldaat die elke dag blootstaat aan levensgevaaren en gevaaren voor zijn zaligheid. Ik hoop dat God hem zal bijstaan samen met de hele familie die ik groeten doe. Ik ben voor allen in het algemeen en in het bijzonder

Uw zeer nederige ... enz.

12 oktober 1688

Brief 7

Eerwaarde en zeer geëerde moeder,

U schrijft mij helemaal geen nieuws, u bent niet de enige die door uw gedachten heen en weer wordt geslingerd. Onze geest is erg wispelturig, maar de wil is de baas over al onze krachten. De wil moet de gedachten terugroepen en ze op God richten als op hun laatste doel.

Wanneer de geest niet in het begin bedwongen is, maar bepaalde verkeerde gewoonten heeft aangenomen om af te dwalen en zich te verstrooien, dan zijn die gewoonten moeilijk te overwinnen en gewoonlijk slepen zij ons ondanks onszelf mee naar de aardse dingen. Een goed middel hiertegen is, meen ik, onze fouten erkennen en ons voor God vernederen. Ik raad u aan om niet veel te redeneren in uw gebed want lange redeneringen zijn vaak gelegenheden om verstrooid te raken. Blijf voor God staan als een arme dove en een lamme aan de poort van een rijke mens. Leg er u op toe uw geest in de tegenwoordigheid van God te houden. Als hij afdwaalt en zich soms terugtrekt, maak u daar dan niet ongerust over. De verwarringen van de geest veroorzaken eerder verstrooiing dan concentratie. De wil moet de geest rustig terugroepen. Als u op die manier blijft volhouden, zal God medelijden met u krijgen.

Een middel om de geest gedurende de tijd van het gebed gemakkelijk terug te roepen en hem rustiger te laten blijven is: hem gedurende de dag niet veel vrijheid gunnen. Men moet zijn geest nauwlettend in Gods aanwezigheid houden. Is men er eenmaal aan gewend daar van tijd tot tijd aan te denken, dan zal het u gemakkelijk vallen u stil te houden tijdens uw gebed of tenminste uw geest van zijn afdwalingen terug te roepen.

In mijn overige brieven heb ik uitvoerig met u gesproken over de voordelen die u kunt halen uit deze gedragsregel van de tegenwoordigheid Gods. Laten wij ons daar ernstig mee bezighouden en laten wij voor elkaar bidden. Ik beveel mij ook aan in de gebeden van zuster N. en van de eerwaarde moeder en ik ben voor allen in onze Heer

Uw zeer nederige... enz.

(zonder datum)²⁹

29 In de vorige edities was dit Brief 8.

Brief 8³⁰

Hier komt dan het antwoord op de brief die ik ontvangen heb van onze goede zuster N. Wilt u de moeite nemen om deze aan haar door te geven. Ik heb de indruk dat zij vervuld is van goede wil, maar zij zou harder willen lopen dan de genade. Wij worden niet zomaar ineens heilig. Ik beveel haar bij u aan, wij moeten elkaar helpen met onze raadgevingen en nog meer door onze goede voorbeelden. U zult mij verplichten door mij van tijd tot tijd bericht over haar te sturen, en of zij erg vurig en goed gehoorzaam is.

Laten wij er vaak aan denken, dierbare moeder, dat onze enige opgave in dit leven erin bestaat aan God aangenaam te zijn. Wat kan al het overige anders zijn dan dwaasheid en ijdelheid? Wij hebben nu al meer dan veertig jaar in het klooster doorgebracht; hebben wij al die jaren gebruikt om God te beminnen en te dienen, die ons in zijn barmhartigheid om die reden hier heeft geroepen? Ik ben vervuld van schaamte en verlegenheid als ik enerzijds nadenk over de grote genaden die God mij verleend heeft en die Hij mij onophoudelijk blijft verlenen, en anderzijds over het slechte gebruik dat ik ervan

30 Volgens de Beaufort “aan dezelfde” als de geadresseerde van de vorige brief. In de vorige edities was dit Brief 9.

gemaakt heb en over mijn geringe vordering op de weg van de volmaaktheid. Laten wij, omdat Hij in zijn barmhartigheid ons nog een beetje tijd gunt, nog eens een goed begin maken met alles en de verloren tijd inhalen. Keren wij met een volledig vertrouwen terug naar die vader vol goedheid, die altijd klaarstaat om ons liefdevol te ontvangen. Dierbare moeder, verzaken wij edelmoedig aan alles wat iets anders is dan God, uit liefde tot Hem. Hij verdient nog oneindig veel meer. Laten wij voortdurend aan Hem blijven denken, in Hem heel ons vertrouwen stellen. Ik twijfel er niet aan of wij zullen er spoedig de gevolgen van ondervinden. Wij zullen ook de overvloed van zijn genade in ons voelen waarmee wij alles aankunnen; zonder haar zijn wij alleen maar tot zonde in staat.

Wij kunnen de gevaren en de hinderlagen waar het leven van vervuld is niet vermijden zonder een voortdurende daadwerkelijke hulp van God. Laten wij Hem die dan ook voortdurend vragen. Hoe zouden we kunnen vragen zonder bij Hem te zijn? Hoe kunnen wij bij Hem zijn als wij niet vaak aan Hem denken? Hoe zullen wij vaak aan Hem denken dan enkel door daar een heilige gewoonte van te maken? U zult mij wel zeggen dat ik u altijd hetzelfde vertel. Dat is waar. Ik ken geen geschikter en ook geen gemakkelijker middel dan dat. En daar ik geen ander middel in de praktijk beoefen, raad ik het iedereen aan. Wij moeten kennen alvorens

Aandacht voor de Aanwezige

te beminnen. Om God te kennen moeten wij vaak aan Hem denken. En wanneer wij Hem zullen beminnen, zullen wij ook vaak aan Hem denken, want ons hart is waar onze schat is! Laten wij dat vaak en goed bedenken.

Uw zeer nederige... enz.

28 maart 1689

Brief 9

Aan een dame
(ongeveer 1689³¹)

Mevrouw,

Ik beklaag u erg. Indien u de zorg voor uw zaken kunt overlaten aan mijnheer en mevrouw N. en u nergens meer mee bezig houdt dan met te bidden tot God, dan zou u daarmee een grote slag slaan. Hij vraagt niet veel van ons: van tijd tot tijd eventjes aan Hem denken, een kleine aanbedding, dan weer een verzoek om zijn genade, Hem soms eens onze moeiten aanbieden, dan weer Hem danken voor de genaden die Hij ons verleend heeft en die Hij nu nog geeft, voorts midden in ons werk onze troost bij Hem zoeken, zelfs zo vaak als wij maar kunnen. Richt uw hart tijdens de maaltijden en tijdens de gesprekken nu en dan tot Hem. Het kleinste bewijs van aandacht zal Hem steeds heel aangenaam zijn.

31 Deze brief is niet gedateerd; de Beaufort plaatst hem na de brief van 3 november 1685 (hij wordt voor hem dus Brief 4). Wellicht is de brief eerder rond 1689 geschreven omdat Laurent laat weten dat hij “de tachtig nadert”. In november 1685 was hij 71, in 1689 minstens 75 jaar.

Wij hoeven dat niet luidop te roepen. Hij is veel dichterbij ons dan wij denken.³²

Het is niet nodig steeds in de kerk te zitten om bij God te zijn. Wij kunnen van ons hart een kapel maken waarin wij ons van tijd tot tijd terugtrekken om ons stilletjes met Hem te onderhouden, heel bescheiden en liefdevol. Iedereen is in staat om deze vertrouwelijke gesprekken met God te voeren, de een meer, de ander minder. Hij weet wat wij aankunnen. Laten we er een begin mee maken, misschien verwacht Hij van ons alleen maar een edelmoedig besluit. Schep moed, wij hebben nog maar korte tijd te leven: u bent al bijna vierenzestig jaar en ik ben al bijna tachtig. Laten wij leven en sterven met God; de narigheden zullen ons steeds prettiger en lichter vallen wanneer wij bij Hem blijven; zonder Hem zullen de grootste genoegens voor ons een wrede straf worden. Hij moge in alles gezegend zijn. Amen.

Gewen er u dus langzamerhand aan op die manier te aanbidden, Hem zijn genade te vragen, Hem van tijd tot tijd uw hart aan te bieden gedurende de dag,

32 Zie Teresa van Ávila, *Weg van volmaaktheid*, hoofdstuk 29, 5: “Wen aan de gedachte dat het niet nodig is de stem te verheffen om tot Hem te spreken, vermits Zijne Majesteit ons zijn aanwezigheid zal laten voelen.”

midden in uw bezigheden, op elk ogenblik als u dat mogelijk is. Dwing uzelf niet met voorschriften of met bijzondere devoties. Doe het met geloof, liefde en nederigheid. U kunt mijnheer en mevrouw N. verzekeren van mijn schamel gebed. Ik ben hun dienaar en in het bijzonder de uwe, in Onze Heer.

Brief 10³³

Aan mevrouw N.

Mevrouw,

Het heeft mij heel wat moeite gekost om ertoe te komen aan de heer N. te schrijven. Ik doe het alleen omdat u en mevrouw N. het graag hebben. Wilt u de moeite nemen om er het adres op te schrijven en haar de brief toe te zenden? Ik ben erg ingenomen met het vertrouwen dat u stelt in de goede God. Ik hoop dat Hij dat meer en meer aanwakkert. Wij zullen nooit teveel vertrouwen in een zo goede en trouwe vriend kunnen stellen want Hij zal ons nooit in de steek laten, noch in deze wereld, noch in de andere.

Als mijnheer N. zijn voordeel weet te doen met het verlies dat hem getroffen heeft en hij heel zijn vertrouwen op God stelt, dan zal Hij hem binnenkort een andere vriend geven, die veel machtiger is en die met veel betere bedoelingen bezielde is: Hij beschikt over de harten naar eigen wens. Misschien vertoonde hij teveel natuurlijke genegenheid en teveel gehechtheid aan degene die

33 Van nu af aan is de volgorde van de brieven dezelfde als in de vorige edities.

hij heeft verloren. Wij moeten houden van onze vrienden maar zonder hun de voorkeur te geven boven de liefde voor God die toch bovenaan moet staan. Denk nog eens terug, vraag ik u, aan wat ik u heb aanbevolen, namelijk om vaak aan God te denken overdag, 's nachts, bij al uw bezigheden, bij uw oefeningen, zelfs tijdens uw ontspanning. Hij is altijd bij u en met u samen, laat Hem niet alleen: u zou het toch ook onbeleefd vinden om een vriend alleen te laten die u zou komen opzoeken. Waarom God verlaten en Hem alléén laten zitten? Vergeet Hem dus niet! Denk vaak aan Hem, aanbid Hem onophoudelijk, leef en sterf met Hem, dat is nu de mooie taak van de christen. In één woord gezegd: het is ons vak. Als wij het niet verstaan, dan moeten wij het leren. Ik zal u daarbij helpen met mijn gebed. Ik ben in onze Heer

Uw ... enz.

Parijs, 29 oktober 1689

Brief 11

Eerwaarde en zeer geëerde moeder³⁴,

Ik vraag God niet u te bevrijden van uw kwalen maar ik vraag Hem voortdurend dat Hij u de kracht en het geduld mag geven om ze net zo lang te verdragen als het Hem zal behagen. Zoek uw troost bij Hem die u op het kruis vastgemaakt heeft. Hij zal u daarvan bevrijden wanneer Hij het goed vindt. Gelukkig degenen die samen met Hem lijden. Gewen u eraan op dit kruis te lijden en vraag Hem de kracht om alles te lijden wat Hij wenst en net zolang als Hij vindt dat het voor u nodig is. De wereld begrijpt deze waarheden niet en daar ben ik helemaal niet verbaasd over. Dat komt omdat men daar lijdt als mensen van de wereld en niet als christenen. Men beschouwt daar ziekten als kwalen van de natuur en niet als genaden van God en op die manier vinden de mensen in de wereld de natuur alleen maar grof en tegenstrijdig. Maar zij die de kwalen beschouwen als afkomstig van Gods hand, als voortvloeiend uit zijn barmhartigheid en als middelen waarvan Hij zich bedient voor hun

34 Het is de vijfde brief die met deze aanspreektitel begint (zie de brieven 3,4,5,7). Hier blijkt dat deze religieuze bejaard is, eertijds overste was, en nu een “moeder priorin” heeft (géén abdis). Wellicht betreft het een karmelietes.

eeuwig heil, proeven er gewoonlijk grote zoetheid in en voelbare vertroosting.

Ik zou willen dat u uzelf ervan kon overtuigen dat God vaak dichterbij ons is in de tijd van ziekte en zwakheden dan wanneer wij genieten van een volmaakte gezondheid. Zoek geen andere geneesheer dan Hem. Voor zover ik het kan begrijpen wil alleen Hij u genezen. Stel heel uw vertrouwen op Hem; u zult er binnenkort de gevolgen van onder vinden; wij houden die vaak tegen omdat wij een groter vertrouwen stellen in de geneesmiddelen dan in God.³⁵

Wat voor geneesmiddelen u ook gebruikt, zij zullen pas iets uitwerken voor zover Hij dat goed zal vinden. Als de smarten van God afkomstig zijn, dan kan ook alleen Hij ze weer genezen. Hij staat vaak toe dat wij ziek zijn in ons lichaam om de ziekte van de ziel te genezen. Zoek uw troost bij de opperste geneesheer van ziel en lichaam.

Ik zie het al gebeuren: u zult me zeggen dat ik gemakkelijk praten heb, dat ik eet en drink van de tafel van de Heer. U hebt daar gelijk in, maar beeld u ook eens in of het een geringe straf zou zijn voor

35 In de Inleiding op de Brieven hebben wij onze bedenkingen bij deze visie verduidelijkt.

de grootste misdadiger ter wereld om te eten van de tafel van de koning en eigenhandig door Hem te worden bediend, zonder dat hij er intussen zeker van is of hij vergiffenis heeft gekregen. Ik geloof dat hij daardoor een groot verdriet zou voelen, dat alleen verminderd zou kunnen worden door het algehele vertrouwen in de goedheid van zijn vorst. Ik kan u dan ook verzekeren: al geniet ik ook enige zoetheid door te eten en te drinken aan de tafel van mijn koning, toch staan mijn zonden mij altijd voor ogen; ze kwellen mij evenzeer als de onzekerheid over mijn vergiffenis, ook al is dat verdriet mij in werkelijkheid aangenaam.

Wees tevreden over de staat waarin God u heeft geplaatst. U mag dan wel geloven dat ik gelukkig ben, toch benijd ik u. De smarten en de pijnen zullen een hemel voor mij betekenen als ik ze mag verduren met God. En de grootste geneugten zouden een hel voor mij betekenen, als ik ze genoot zonder Hem. Heel mijn troost zou erin bestaan iets voor Hem te verduren.

Binnenkort zal ik het tijdstip bereiken waarop ik God zal ontmoeten. Ik wil daarmee zeggen dat ik bij Hem rekenschap zal gaan afleggen. Want als ik God één enkel ogenblik zou hebben gezien dan zouden alle straffen van het vagevuur mij prettig toeschijnen, ook al moesten ze voortduren tot aan het einde van de wereld. Wat mij in dit leven tot

troost strekt is het feit dat ik er God aanschouw in het geloof. Ik zie Hem op een manier die mij er soms toe zou kunnen brengen te zeggen: “ik geloof niet meer, maar ik zie Hem; ik ervaar wat het geloof ons leert.” En in deze zekerheid en deze gedragslijn volgens het geloof zal ik met Hem leven en sterven.

Blijf dus altijd met God omgaan, dát alleen is de enige verlichting van uw kwalen. Ik zal tot Hem bidden dat Hij u gezelschap houdt. Ik groet de eerwaarde moeder priorin. Ik beveel mij aan in haar heilig gebed, en in het gebed van de kloostergemeenschap en in het uwe. Ik verblijf in onze Heer

Uw ... enz.

17 november 1690

Brief 12

Aan een religieuze³⁶

Eerwaarde moeder,

Omdat u zo dringend verlangt dat ik u op de hoogte breng van de methode die ik heb gevolgd om te komen tot die staat van de tegenwoordigheid van God waarin onze Heer mij in zijn barmhartigheid heeft willen brengen, mag ik niet verzwijgen dat ik mij wel met tegenzin ga inlaten met uw lastige vragen. Maar ik doe het dan op deze voorwaarde dat u mijn brief aan niemand laat lezen. Als ik wist dat u die brief aan anderen zou laten lezen, dan zou heel het verlangen dat ik heb naar uw volmaaktheid niet in staat zijn om daartoe te besluiten. Ziehier wat ik u ervan kan zeggen.

Toen ik in verschillende boeken uiteenlopende methoden aantrof om tot God te komen en daar diverse gedragsregels voor het geestelijk leven in vond, dacht ik bij mezelf dat zoiets er eerder toe zou bijdragen om mijn geest in de war te brengen dan om mij gemakkelijker te doen bereiken wat ik nastreefde en wilde hebben. En dat was niets

36 Het betreft niet dezelfde als de eerwaarde moeder tot wie de vorige brief gericht is. Anders zou de Beaufort boven deze brief de aanduiding hebben geplaatst: "Aan dezelfde".

anders dan een middel om helemaal aan God toe te behoren. Daardoor kwam ik ertoe het besluit te nemen om alles voor alles te ruilen. Toen ik mij zo helemaal aan God had gegeven ter voldoening van mijn zonden, zag ik uit liefde tot Hem af van alles wat iets anders was dan Hij. Toen begon ik te leven alsof er op de wereld niemand anders was dan alleen Hij en ik.³⁷ Soms beschouwde ik mijzelf voor Hem als een armzalige misdadiger die aan de voeten van zijn rechter lag. Op een andere keer beschouwde ik Hem in mijn hart als mijn Vader of als mijn God. Ik aanbad Hem daar zo vaak als ik maar kon terwijl ik mijn geest in zijn heilige tegenwoordigheid hield. Telkens als hij ervan afdwaalde riep ik hem weer terug. Ik had geen moeite met deze oefening waarmee ik ben doorgegaan ondanks de hindernissen die ik daarbij tegenkwam, zonder mijzelf in verwarring te laten komen of mij ongerust te maken wanneer ik eens tegen mijn wil in verstrooid raakte. Ik hield mij daar overdag evengoed mee bezig als tijdens mijn gebed. Alles wat maar in staat was om de gedachte aan God uit mij weg te nemen, verbande ik uit mijn geest en ik bande het iedere keer daaruit weg, op elk uur en op elk moment, zelfs op het drukste moment van mijn werk.

37 Laurent bedoelt daarmee dat hij zich radicaal aan God wil geven, ook in zijn grote dienstbaarheid als kok en schoenmaker in een grote gemeenschap. In alles wat hij doet, wil hij helemaal gegeven zijn, naar God gericht.

Dit is nu, eerwaarde moeder, mijn gewone gedragslijn sinds ik in het klooster ben getreden. Hoewel ik die alleen maar met veel lafheid en onvolmaaktheden heb toegepast, heb ik er toch grote voordelen uit gehaald. Ik weet wel dat wij die moeten toeschrijven aan de barmhartigheid en de goedheid van de Heer, omdat wij zonder Hem tot niets in staat zijn en ik nog minder dan alle anderen. Maar als wij trouw zijn om in zijn heilige tegenwoordigheid te blijven, om Hem altijd voor ogen te houden, dan verhindert ons dat niet alleen Hem te beledigen of althans vrijwillig iets te doen dat Hem zou kunnen mishagen, maar door Hem op die wijze te beschouwen krijgen wij een heilige vrijheid om Hem de genaden te vragen die wij nodig hebben. Ten slotte danken wij het aan het steeds weer herhalen van die akten dat wij er steeds meer vertrouwd mee raken; daardoor wordt de tegenwoordigheid van God voor ons iets heel natuurlijks. Dank Hem alstublieft, samen met mij, voor zijn grote goedheid jegens mij, die ik niet genoeg kan bewonderen voor de grote hoeveelheid genaden die Hij heeft geschonken aan een zo armzalige zondaar als ik. Hij moge voor alles gezegend zijn. Amen. Ik ben in onze Heer,

Uw ... enz.

(Brief niet gedateerd)

Brief 13

Aan een kloosterzuster

“Dochter van het heilig Sacrament”³⁸

Goede moeder,

Indien wij er helemaal aan gewoon waren geraakt om onszelf in Gods tegenwoordigheid te stellen, dan zouden alle lichamelijke ziekten ons licht vallen. Vaak staat God toe dat wij een beetje te lijden hebben om onze ziel te zuiveren en ons te dwingen om bij Hem te blijven. Ik kan niet begrijpen hoe een ziel die bij God is en niets anders wil dan Hem, verdriet zou kunnen hebben. Ik heb daar voldoende ondervinding van opgedaan om daar zeker van te zijn.

Schep moed, bied Hem onophoudelijk uw verdriet aan, vraag Hem de kracht het te verdragen. Wen u er vooral aan om u vaak met Hem te onderhouden en vergeet Hem zo min mogelijk als u maar kunt. Aanbid Hem in uw zwakheden, bied

38 In zijn *Éloge* citeert de Beaufort uit twee brieven van frère Laurent gericht aan “een kloosterzuster van het Heilig Sacrament” (zie brieven 15 en 16; bovenaan staat telkens “Aan dezelfde” verwijzend naar de brieven 13 en 14).

Hem van tijd tot tijd als een kind aan zijn vader de gelijkvormigheid aan zijn wil aan. Vraag Hem in het hoogtepunt van uw lijden nederig en liefdevol om de hulp van zijn genade. Ik zal u daarbij helpen met mijn arm en zwak gebed.

God heeft verschillende middelen om ons naar zich toe te trekken. Soms verbergt Hij zich voor ons, maar alleen het geloof dat nooit ontbreken zal naarmate wij het nodig hebben, moet onze steun zijn en het fundament van ons vertrouwen dat helemaal in God moet liggen.

Ik weet niet wat God van mij wil maken. Ik ben steeds meer tevreden. Iedereen heeft het moeilijk en ik, die strenge boete zou moeten doen, ik voel zo'n blijvende en grote vreugde dat ik moeite moet doen om die te matigen.

Graag zou ik God een deel van uw lijden willen vragen als ik mijn eigen zwakheid niet kende. Die is zo groot dat als Hij mij een ogenblik aan mijzelf overliet, ik het meest beklagenswaardige van alle schepselen zou zijn. Toch weet ik niet hoe Hij mij alleen zou kunnen laten omdat het geloof ervoor zorgt dat ik Hem met mijn vinger kan aanraken en omdat Hij nooit van ons weggaat als wij niet eerst van Hem weggaan. Laten we bang zijn om van Hem vandaan te gaan, laten wij altijd bij Hem

blijven, ja leven en sterven met Hem. Bid Hem voor mij, ik bid voor u

Uw ... enz.

28 november 1690

Brief 14

Aan dezelfde

Goede moeder,

Ik heb er verdriet van dat u al zo lang moet lijden. Wat mijn medelijden met uw pijnen verzacht is mijn overtuiging dat zij de bewijzen vormen van Gods liefde voor u.³⁹ Bekijk ze van die kant, dan zult u ze gemakkelijk verdragen. Ik denk er zo over dat u moet afzien van alle menselijke genees-

39 Een vrome overtuiging die we tegenwoordig maar moeilijk kunnen beamen. Hetzelfde geldt voor wat volgt! Laurent veronderstelt wel degelijk dat de zuster alle mogelijke geneesmiddelen gebruikt, ook al waren die in zijn tijd heel beperkt.

middelen, dat u zich helemaal op de goddelijke voorzienigheid moet verlaten. Misschien wacht God alleen maar op die overgave en op een volledig vertrouwen op Hem om u te genezen. Omdat ondanks al uw zorgen de geneesmiddelen niet het verwachte resultaat hebben en de kwaal integendeel nog verergert, is het geen vermetel vertrouwen op God wanneer u zich in zijn handen overgeeft en alles van Hem verwacht.

In mijn laatste brief heb ik al geschreven dat Hij toelaat dat het lichaam lijden te verduren heeft om de ziekte van onze ziel te genezen. Wees moedig, maak van de nood een deugd. Vraag aan God niet dat Hij de pijnen van het lichaam wegneemt, maar vraag hem de kracht om moedig, uit liefde tot Hem, alles te verduren wat Hij maar wil en net zo lang als het Hem zal behagen.

Dát vragen is werkelijk een beetje moeilijk voor onze natuur, maar het is zeer aangenaam aan God en prettig voor wie Hem liefhebben. De liefde verzacht de pijnen en als wij van God houden, lijden wij met vreugde en dapperheid. Doe dat, vraag ik u, troost u met Hem die alleen het enige geneesmiddel is voor al onze kwalen. Hij is de vader van de bedroefden, altijd bereid om te helpen. Hij houdt oneindig meer van ons dan wij denken. Bemin Hem dus, zoek geen andere troost dan in Hem. Ik hoop dat u die spoedig zult verkrijgen.

Tot ziens, ik zal u daarbij helpen met mijn gebed, al heeft het nog zo weinig te betekenen en ik zal steeds blijven in onze Heer

Uw ... enz.

Deze ochtend, de dag van de heilige Thomas, heb ik voor uw intentie gecommuniceerd.⁴⁰

21 december 1690

Brief 15

Aan dezelfde

Beste moeder,

Ik breng de Heer dank dat Hij u wat verlichting heeft gegeven zoals u verlangde. Ik ben al meerdere

⁴⁰ In het klooster communiceerde men enkel op zondag en donderdag of op een feestdag (zoals het feest van de apostel Thomas; vandaar de vermoedelijke datum van deze brief: 21 december 1690).

keren bereid geweest om te sterven, hoewel ik nooit zo blij ben geweest. Ik heb dan ook niet om verlichting gevraagd, maar ik heb gevraagd of ik kracht mocht krijgen om moedig te lijden, nederig en liefdevol. Schep moed, beste moeder. Ach, wat is het prettig om te lijden met God! Hoe groot uw lijden ook moge zijn, neem het met liefde op. Het is een hemel om te lijden en met Hem te blijven. Als wij dus reeds in dit leven de vrede van de hemel willen genieten, dan moeten wij ons gewennen aan een vertrouwelijk, nederig en liefdevol gesprek met Hem. Wij moeten verhinderen dat onze geest zich daarvan verwijdert voor wat voor aangelegenheid ook. Wij moeten van ons hart voor Hem een geestelijke tempel maken waarin wij Hem onophoudelijk aanbidden. Wij moeten zonder ophouden over onszelf waken om niets te doen of te zeggen wat Hem zou kunnen mishagen. Als wij zo bezig zullen zijn met God, zal het lijden alleen maar vreugde worden, zoetheid en vertroosting.

Ik weet dat het begin om in die toestand te komen moeilijk is en dat wij louter in geloof moeten handelen. Wij weten dat wij alles aankunnen met de genade van de Heer. Hij weigert die niet aan wie Hem er dringend om vragen. Klop aan zijn deur, houd aan met kloppen en ik zeg u dat Hij op zijn tijd open zal doen, als u niet ontmoedigd wordt: Hij zal plotseling geven wat Hij jaren lang heeft

uitgesteld. Tot ziens, bid Hem voor mij zoals ik voor u, ik hoop Hem weldra te aanschouwen.

Ik ben geheel de uwe in onze Heer.

22 januari 1691

Brief 16

Aan dezelfde

Beste moeder,

God weet heel goed wat wij nodig hebben en alles wat Hij doet is voor ons bestwil. Als wij wisten hoeveel Hij van ons houdt, zouden wij altijd bereid zijn om zowel het zoete als het bittere uit zijn hand te ontvangen en zelfs de meest lastige en harde dingen zouden prettig en aangenaam voor ons worden. De zwaarste pijnen vinden wij alleen ondraaglijk door de manier waarop wij ze bezien. Wanneer wij ervan overtuigd zijn dat het Gods hand is die met ons bezig is, dat Hij een vader vol liefde is die ons in toestanden van vernedering,

verdriet en lijden brengt, dan is de bitterheid eruit weggenomen en bevatten zij alleen maar zoetheid.

Laten wij ons er helemaal op toeleggen om God te leren kennen. Hoe meer men Hem kent, des te meer men Hem verlangt te kennen. En omdat de liefde gewoonlijk gelijke tred houdt met de kennis, zal de liefde des te groter zijn naarmate de kennis diepte en breedte zal krijgen. En als de liefde groot is, zullen wij evenzeer van Hem houden in het lijden als in de vertroosting.

Laten we er niet aan vast blijven houden om God te zoeken of te beminnen omwille van de genaden die Hij ons verleend heeft, hoe verheven die ook mogen zijn of voor de genaden die Hij ons nog kan verlenen. Hoe groot die gunsten ook mogen zijn, zij zullen ons nooit dichter bij Hem brengen als een eenvoudige akte van geloof ons naar Hem toe brengt. Laten wij Hem vaak zoeken door deze deugd. Hij is binnen in ons. Waarom zouden we Hem nog ergens anders zoeken? Zijn wij niet onbeleefd en zelfs schuldig als wij Hem alleen laten om ons bezig te houden met duizenderlei kleinigheden die Hem mishagen en wellicht beledigen? Toch verdraagt Hij die, maar het is wel te vrezen dat zij ons op een dag duur komen te staan.

Laten wij eens en voorgoed van Hem zijn. Bannen wij uit ons hart en uit onze geest al wat

Hij niet is. Hij wil er alleen zijn, laten wij Hem die genade vragen. Als wij van onze kant doen wat wij kunnen, zullen we weldra in ons de verhoopte verandering bemerken. Ik kan Hem niet genoeg bedanken dat Hij u wat verandering gaf. Ik verhoop van zijn barmhartigheid Hem binnen enkele dagen te zien.⁴¹ Bidden we voor elkaar. Ik ben in onze Heer

Uw... enz.

6 februari

41 Inderdaad, Laurent zal zes dagen later overlijden op 12 februari 1691.

Geestelijke leefregels

Wat volgt is een kort geestelijk traktaat dat zeer coherent is. Na “algemene raadgevingen” om met het geestelijk leven te beginnen (hoofdstuk 1) gaat Laurent over naar de praktijk (hoofdstuk 2), vooral dan de praktijk van de aanwezigheid Gods die heel ons leven moet doordringen en er één voortdurende aanbidding van moet maken (hoofdstuk 3), ja zelfs een actuele vereniging met God (hoofdstuk 4). In de hoofdstukken 5 en 6 neemt Laurent dat thema weer op en biedt hij ons mooie bladzijden aan over het open gebloeid contact met God. Laurent deelt daarin zijn eigen ervaring mee in een duidelijk autobiografische passus. Ten slotte staat hij nog stil bij de ontplooiing van de goddelijke deugden (een thema waarmee het traktaat begon).

Het eerste hoofdstuk stelt ons voor een tekstkritisch probleem. De tekst is gedeeltelijk dezelfde als die van het vierde gesprek. Het is niet mogelijk dat Laurent die regels schrijft die letterlijk terug te vinden zijn in het verslag dat de Beaufort heeft geschreven van het vierde gesprek “zodra hij van frère Laurent afscheid had genomen”. Er zijn nu twee mogelijkheden: ofwel is dit eerste hoofdstuk door Laurent geschreven, maar de Beaufort neemt er enkele regels uit over bij het publiceren van de gesprekken

in 1694. Ofwel put de Beaufort voor dit eerste hoofdstuk uit zijn eigen nota's van de gesprekken en vult hij die aan met een aantal eerder theologische nota's (doopsel, eer van God, voorzienigheid). Wellicht is de tweede mogelijkheid te verkiezen: waarom zou de Beaufort, in het geval van de eerste hypothese, de helft van de zinnen weggelaten hebben in zijn verslag van het vierde gesprek indien Laurent die nogal theologische woorden echt uitgesproken zou hebben?

Mogelijk ging het oorspronkelijk om één manuscript zoals het eerste volume van 1692 suggereert: "Maximes spirituelles fort utiles aux âmes pour acquérir la présence de Dieu". Of waren er toch meerdere manuscripten aangezien de titel van dat eerste volume aldus vervolgt: "Recueillies de quelques manuscrits du frère Laurent"? In elk geval is de tekst van deze geestelijke leefregels zeker van frère Laurent of minstens zeer trouw aan zijn gedachtegoed.

HOOFDSTUK 1

[Principes]

Wie gelooft kan alles; wie hoopt nog meer; wie bemint nog meer: en wie deze drie deugden met volharding beoefent nog méér. Al wie gedoopt is en gelooft zoals het hoort, heeft de eerste stap gezet op de weg naar de volmaaktheid en hij zal volmaakt zijn zolang hij volhardt in het in praktijk brengen van de hier volgende leefregels:

1. Wij moeten altijd op God en op zijn glorie letten bij alles wat wij zeggen, doen of ondernemen. Het doel dat wij nastreven, moet erin bestaan om de meest volmaakte aanbidders van God te zijn in dit leven, zoals wij het gedurende de hele eeuwigheid hopen te zijn. Neem een flink besluit om met Gods genade alle moeilijkheden te boven te komen die zich in het geestelijk leven voordoen.

2. Als wij een geestelijk leven willen leiden, moeten wij tot op de bodem van ons wezen zien te achterhalen wie wij eigenlijk zijn en wij zullen onszelf dan allerlei verachting waardig keuren. Wij zullen onszelf de naam van christen onwaardig achten, onderworpen aan alle mogelijke ellende en enorm veel wederwaardigheden die ons in de war brengen en die onze gezondheid evenzeer

beïnvloeden als onze stemmingen, onze innerlijke en uiterlijke gesteldheid. Kortom: we zullen ten slotte ontdekken dat wij mensen zijn die God nederig wil maken door een heleboel moeite en inspanningen, zowel inwendig als uitwendig.

3. Wij moeten vast geloven dat het voor ons voordelig is en aangenaam voor God als wij ons aan God opofferen. Wij moeten bedenken dat zijn goddelijke voorzienigheid ons gewoonlijk in allerlei toestanden terecht laat komen, ons allerlei verdriet laat ondergaan, allerlei miseries en bekoringen omwille van onze liefde tot God en dat net zolang als het Hem zal behagen; zonder deze onderwerping van hart en geest aan de wil van God kunnen de godsvrucht en de volmaaktheid geen stand houden.

4. Een ziel is des te meer afhankelijk van de genade naarmate zij naar een hogere volmaaktheid streeft en zij heeft Gods hulp ieder ogenblik zo nodig omdat zij zonder Hem tot niets in staat is. De wereld, de natuur en de duivel⁴² voeren eensgezind een zo zware en aanhoudende oorlog tegen haar

42 De drie traditionele vijanden van de mens in zijn zoeken naar God. De 'natuur' wordt soms vervangen door 'het vlees' in de paulinische zin van het woord: het egoïsme. Met 'wereld' wordt oppervlakkigheid bedoeld of het streven naar bezit of ereposten.

dat zij, zonder die daadwerkelijke hulp en zonder die nederige en noodzakelijke afhankelijkheid, haar zouden meeslepen ondanks haarzelf. Dit ervaart onze natuur als iets lastigs, maar de genade neemt het voor lief en legt er zich bij neer.

HOOFDSTUK 2

Noodzakelijke raadgevingen om geestelijk te leven

1. De heiligste, de meest gewone en meest noodzakelijke gedragsregel in het geestelijk leven is de tegenwoordigheid van God. Deze bestaat daarin dat je jezelf went aan zijn goddelijk gezelschap⁴³ en graag met Hem bezig bent door in alle omstandigheden met Hem te praten en je voortdurend vol liefde met Hem te onderhouden, op ieder moment, zonder een vaste regel of een vast ritme, vooral op de ogenblikken dat er bekoringen komen, verdriet,

43 Zie ook Teresa van Ávila, *Weg van volmaaktheid*, hoofdstukken 26 en 29.

dorre stemmingen, afkeer en zelfs ontrouw en zonde.

2. Wij moeten er ons onophoudelijk op toeleggen dat al onze daden, om het even welke dat ook zijn, een soort kleine gesprekken met God zijn, heel ongekunsteld, net zoals zij voortkomen uit de zuiverheid en de eenvoud van ons hart.

3. Wij moeten al onze handelingen in orde en regelmaat verrichten, zonder onstuimigheid of overhaasting, want die zijn kenmerkend voor een verwarde geest. Wij moeten bedaard, rustig en liefdevol voortwerken met God, Hem vragen om ons werk te willen aanvaarden en door die voortdurende aandacht voor God zullen wij de macht van de duivel breken en hem de wapens uit de handen slaan.

4. Wij moeten tijdens ons werk en tijdens onze overige handelingen, zelfs wanneer wij lezen of schrijven, ook al heeft dat betrekking op geestelijke dingen, nog sterker, tijdens onze uiterlijke godvruchtige oefeningen en onze mondgebeden, af en toe eventjes ophouden, zelfs zo vaak als wij kunnen, om God te aanbidden uit de grond van ons hart en Hem als het ware in het voorbijgaan en tersluiks te smaken. Nu u weet dat God bij u is tijdens uw gewone werk, dat Hij in de grond en de kern van uw ziel woont, waarom zou u dan niet

van tijd tot tijd even uw uiterlijke bezigheden laten rusten, ook uw mondgebeden om Hem inwendig te aanbidden, te prijzen, Hem iets te vragen, Hem uw hart aan te bieden en Hem te danken?

Wat kan er voor God aangenamer zijn dan dat wij op die manier duizend en nog eens duizend keer per dag de schepselen laten voor wat zij zijn om ons in ons innerlijk terug te trekken? Bovendien gaan wij zó de eigenliefde tegen die immers alleen kan blijven bestaan te midden van de schepselen, die door dat innerlijk teruggaan naar God ongemerkt op de achtergrond raken.

Wij kunnen ten slotte geen grotere eerbewijzen geven van onze trouw dan door duizenden malen aan de schepselen voorbij te gaan, om een enkel ogenblik te kunnen genieten van de Schepper. Ik beweer daarmee niet dat u voor altijd van de uiterlijke dingen afstand zou moeten doen. Dat kan nu eenmaal niet. Maar de voorzichtigheid die de moeder is van de deugden moet u tot richtsnoer dienen; toch stip ik hierbij aan dat het een bij geestelijke mensen veel voorkomende vergissing is dat ze niet van tijd tot tijd de uiterlijke dingen laten voor wat ze zijn om binnen in zichzelf God te aanbidden en in alle vrede enkele ogenblikken van zijn goddelijke aanwezigheid te genieten. Ik heb hierover wat uitgeweid. Ik vond dat het onderwerp deze uitleg nodig had. Laten wij nu verder gaan met onze gedragsregels.

5. Al die daden van aanbidding moeten plaatsvinden in het geloof dat God waarachtig in ons hart woont, dat wij Hem moeten aanbidden, liefhebben en dienen in geest en waarheid, dat Hij alles ziet wat er gebeurt en in ons en in alle schepselen zal gebeuren. Dat Hij bestaat zonder ergens van afhankelijk te zijn en dat alle schepselen van Hem afhankelijk zijn. Dat Hij oneindig is in alle soorten van volmaaktheden en door zijn oneindige volmaaktheid en zijn oppergezag aanspraak mag maken op alles wat wij zijn en op alles wat er bestaat in de hemel en op aarde, waarover Hij naar zijn genoegen en in tijd en eeuwigheid kan beschikken. Wij zijn Hem rehtens al onze gedachten, woorden en daden schuldig. Laten wij zien of wij dat klaarspelen.

6. Wij moeten zorgvuldig nagaan welke deugden wij het hardst nodig hebben, welke wij het moeilijkst aanleren, de zonden waarin wij vaak vervallen en de meest voorkomende en onvermijdelijke gelegenheden waardoor wij ten val komen. Wij moeten onze toevlucht nemen tot God met een volledig vertrouwen, zodra wij in de strijd geraken. Wij moeten dan onverstoord blijven in de tegenwoordigheid van zijn goddelijke majesteit, Hem nederig aanbidden, Hem onze ellende en zwakheden voorleggen, Hem liefdevol vragen om de hulp van zijn genade. Op die manier zullen wij in Hem alle deugden verwerven zonder dat wij er één bezitten.

HOOFDSTUK 3

Hoe moeten we God aanbidden in geest en waarheid?

Er zijn bij deze vraag drie punten waarop wij een antwoord moeten geven:

1. Merk op: God aanbidden in geest en waarheid wil zeggen: God aanbidden zoals wij Hem moeten aanbidden. God is geest. Wij moeten Hem dus aanbidden in geest en waarheid. Dat betekent door een nederige en echte aanbedding van onze geest in de diepte en in de kern van onze ziel. Alleen God kan die aanbedding zien die wij zo vaak kunnen herhalen dat zij ons ten slotte helemaal eigen wordt, als was God één met onze ziel en onze ziel één met God: de praktijk bewijst dat het zo is.

2. God in waarheid aanbidden wil zeggen: erkennen dat Hij is wat Hij is en onszelf schatten op wat wij zijn. God aanbidden in waarheid betekent echt erkennen, op het ogenblik zelf en in onze geest dat God is zoals Hij is, namelijk oneindig volmaakt, oneindig aanbiddelijk, oneindig ver verwijderd van alle kwaad, en datzelfde geldt voor alle eigenschappen van God. Bestaat er een mens, ook al heeft hij nog zo weinig verstand, die niet al zijn krachten zal gebruiken om al zijn eerbied en aanbedding te wijden aan die grote God?

3. God in waarheid aanbidden houdt in dat wij bekennen helemaal anders te zijn dan Hij en dat Hij ons wel gelijk aan Hem wil maken wanneer wij dat willen. Wie zal zo onverstandig zijn om zich af te wenden, al was het maar een ogenblik, van de eerbied, de dienstbaarheid en de voortdurende aanbidding die wij Hem verschuldigd zijn?

HOOFDSTUK 4

De vereniging van de ziel met God

Er zijn drie soorten van vereniging. De eerste is de habituele die gewoonlijk aanwezig is, de tweede is de virtuele omdat ze in ons vermogen ligt, de derde is de daadwerkelijke of actuele.

1. Van de gewoonlijk aanwezige vereniging is er sprake wanneer wij alleen maar door de genade met God verenigd zijn.

2. De vereniging die in ons vermogen ligt bestaat daarin dat wij, bij een handeling waarin wij ons met God verenigen, met Hem verenigd blijven

door de kracht van deze handeling zolang als zij voortduurt.

3. De daadwerkelijke eenheid is de meest volmaakte en daar zij helemaal geestelijk is, laat zij haar beweging voelen, omdat de ziel daarbij niet sluimert⁴⁴ zoals bij de reeds genoemde vormen van vereniging, maar zij voelt zichzelf hevig gegrepen en de werking daarvan is feller dan die van het vuur en geeft meer licht dan de zon die niet door de nevel verduisterd wordt. Toch kunnen wij in dat gevoel bedrogen worden, want het bestaat niet in een eenvoudige uitdrukking van het hart zoals wanneer je zegt: “Mijn God ik bemin U van ganser harte” of dergelijke uitdrukkingen. Maar het is een ‘ik weet niet wat’⁴⁵ van de ziel, zacht, vol vrede, geestelijk, eerbiedig, nederig, vol liefde en heel eenvoudig⁴⁶ dat de ziel ertoe brengt God lief te hebben, Hem te aanbidden, zelfs te omhelzen met tere gevoelens

44 In de betekenis van “niet bewust is”.

45 Deze uitdrukking is ontleend aan het *Geestelijk Hooglied*, strofe 7 van Jan van het Kruis: de ziel is er gewond door liefde en kennis van God.

46 Vergelijk met teksten van Jan van het Kruis, *Bestijging van de Berg Karmel*, Boek II, 14,2: “Een onduidelijke, liefdevolle, vredige en rustige kennis, waarin de ziel wijsheid, liefde en genoegten drinkt.” Of: “De geest van de goddelijke wijsheid is vol liefde, rustig, eenzaam, vredig. In deze toestand bemerkt de ziel dat zij teder en zacht gewond en ontvoerd wordt” (*Levende vlam van Liefde*, 3,38).

die je geen naam kunt geven en die je alleen door de ondervinding kunt begrijpen.

4. Alle mensen die naar de vereniging met God streven dienen te weten dat alles wat onze wil blij kan maken inderdaad prettig en fijn is, ofwel haar als zodanig voorkomt. Iedereen moet toegeven dat God onbegrijpelijk is en dat je om je met Hem te verenigen, de wil moet bevrijden van alle soorten genoegens en geestelijke en lichamelijke voldoeningen. Wanneer hij op die manier is vrijgemaakt, kan hij daardoor God boven alles liefhebben. Want als de wil in zekere zin God kan begrijpen, dan is het alleen door de liefde. Er bestaat heel wat verschil tussen de smaken en de gevoelens van de wil enerzijds en de werkingen van dezelfde wil anderzijds, omdat de smaken en de gevoelens van de wil in de ziel hun einddoel vinden, terwijl haar eigen werking, die juist in de liefde bestaat, in God opgaat als in haar einddoel.

HOOFDSTUK 5

Gods aanwezigheid

1. De aanwezigheid van God is een toekeer van onze geest naar God of een herinnering aan de aanwezige God, die ontstaat door de verbeelding of het denken.

2. Ik ken iemand die reeds veertig jaar lang probeert met zijn verstandelijk vermogen God aanwezig te stellen. Hij geeft dat dan verschillende namen. Soms noemt hij het een eenvoudige akte of heldere en duidelijke kennis van God; soms een vage of algemene liefdevolle blik op God, ook wel een herinnering aan God. Andere keren noemt hij het aandacht voor God, stil onderhoud met God, vertrouwen op God, het leven en de vrede van de ziel. Ten slotte heeft die persoon⁴⁷ mij gezegd dat al die wijzen waarop God aanwezig is gelijksoortige benamingen hebben, die slechts een en hetzelfde aanduiden en dat die aanwezigheid hem tegenwoordig heel gewoon voorkomt. Ziehier hoe:

3. Die mens zegt dat als gevolg van die akten en door dikwijls die aanwezigheid van God in

47 Toch is het Laurent zelf die hier getuigt.

zijn geest op te roepen, een zodanig gewoonte is ontstaan dat, zodra hij losraakt van zijn uiterlijke bezigheden en zelfs vaak wanneer hij ergens het drukst mee bezig is, de spits van zijn geest of het bovenste deel van zijn ziel zich zonder enige inspanning van zijn kant omhoog richt en dan als het ware opgehangen blijft en stevig vastgehouden in God, boven alle dingen uit, als in zijn kern en rustplaats. Daar hij tijdens deze toestand bijna altijd voelt dat het geloof daarbij eveneens een rol speelt, is dat voor hem voldoende. En dat noemt die mens dan de daadwerkelijke tegenwoordigheid van God, waarin alle soorten van tegenwoordigheid begrepen zijn en nog veel meer, met als gevolg dat hij nu leeft alsof alleen maar God en hijzelf op de wereld waren. Hij praat overal met God, hij vraagt Hem datgene waar hij behoefte aan heeft en verblijdt zich voortdurend met Hem op duizenderlei manieren.

4. Toch is het van belang te weten dat dit gesprek met God zich afspeelt in de diepte en in de kern van de ziel. Daar spreekt de ziel met God van hart tot hart en altijd in een grote en diepe vrede waarin de ziel van God geniet. Alles wat daarbuiten gebeurt, is voor de ziel als het ware slechts een strovuur dat even vlug dooft als het oplaait, en het gebeurt haast nooit of maar heel zelden dat haar innerlijke vreugde daardoor wordt verstoord.

5. Om terug te komen op onze tegenwoordigheid van God merk ik op dat die zachte en liefdevolle blik op God ongemerkt een goddelijk vuur in de ziel ontsteekt, dat haar zo vurig doet ontvlammen in liefde tot God dat ze verplicht wordt zich uiterlijk in acht te nemen om het te matigen.

6. Je zou zelfs verbaasd staan als je wist wat de ziel soms tegen God zegt. Het lijkt erop dat God zozeer genoeg doet in die gesprekken dat Hij alles goedvindt, als zij maar in haar innerlijk met Hem bezig blijft. En alsof Hij bang was dat zij terug zou gaan naar de schepselen, draagt Hij er zorg voor om haar alles te geven wat zij nodig heeft, en wel zo goed dat zij in zichzelf een heel smakelijk en heerlijk voedsel vindt, hoewel zij dat nooit gevraagd heeft en er op geen enkele manier voor gezorgd heeft, zonder er ook van haar kant iets aan te hebben bijgedragen dan alleen haar instemming.

7. De tegenwoordigheid van God is dus het leven en het voedsel van de ziel; die aanwezigheid ligt met de genade van de Heer binnen haar bereik. De middelen zijn de volgende:

HOOFDSTUK 6

Middelen om de tegenwoordigheid van God te verkrijgen

1. Het eerste middel is een grote zuiverheid van leven.

2. Het tweede middel bestaat in een grote getrouwheid aan deze leefregel om in de tegenwoordigheid van God te blijven en aan de inwendige blik op God in jezelf. Dat moet altijd geduldig, nederig en liefdevol gebeuren, zonder dat je jezelf verliest in wat voor narigheid ook, noch in enigerlei ongerustheid.

3. Wij moeten er ons bijzonder op toeleggen dat die inwendige blik, al is het maar voor een enkel moment, het begin is van onze uiterlijke daden. Af en toe moet die blik onze handelingen begeleiden en wij moeten ze er alle mee beëindigen. Omdat er veel tijd en oefening mee gemoeid is om deze leefregel te leren, moeten wij ons dan ook niet laten ontmoedigen als wij er niet in slagen, want die gewoonte ontstaat alleen wanneer wij ons daarvoor moeite geven. Maar als die gewoonte er eenmaal is, dan gaat alles met genoegen.

Is het niet billijk dat het hart, dat het eerste leeft en over alle andere delen van het lichaam domineert, ook het eerste en het laatste is om God lief te hebben en te aanbidden, hetzij bij het begin of het einde van al onze geestelijke en lichamelijke handelingen en in het algemeen bij al onze handelingen die ons leven met zich meebrengt? Langs die weg moeten wij ervoor zorgen dat wij die bescheiden inwendige blik opslaan. Dat moet gebeuren - zoals ik al zei - zonder moeite en heel ongekunsteld, om het gemakkelijker te maken.

4. Voor hen die met deze oefening beginnen zal het zeker van belang zijn om inwendig enkele woorden te gebruiken zoals: "Mijn God, ik hoor U helemaal toe; God van liefde, ik bemin U van ganser harte; Heer, maak mij zoals uw hart mij hebben wil." Of enkele andere woorden die de liefde op dat ogenblik in ons hart doet opkomen. Maar die mensen dienen er op te letten dat hun geest niet gaat afdwalen, dat hij niet terugkeert naar de schepselen. Zij moeten hun geest vastgeklemd houden aan God alleen. Op die manier gedrongen en gedwongen door de wil, zal de geest zich wel verplicht zien om bij God te blijven.

5. Die aanwezigheid van God, die in het begin een beetje moeilijk is, bewerkt ongezien - wanneer zij getrouw wordt nagestreefd - bewonderenswaardige gevolgen in de ziel en voert haar zonder dat

zij het voelt tot die eenvoudige blik, die liefdevolle oogopslag op God, die overal tegenwoordig is. En daarin bestaat de heiligste, de meest degelijke, de gemakkelijkste en de meest doeltreffende manier van bidden.

6. Merk wel dit op: om tot deze toestand te komen wordt de beheersing van de zintuigen voorondersteld. Wie immers nog gehecht is aan de schepselen kan onmogelijk ten volle van Gods tegenwoordigheid genieten; want om met God te verkeren moeten wij ons beslist losmaken van het geschapene.⁴⁸

48 Het gaat bij fr. Laurent niet om een dualisme (God tegenover de schepselen) maar om een keuze van het hart. Net zoals Jan van het Kruis wil Laurent er op wijzen dat de schepselen goed zijn, maar dat we er geen slaaf van mogen zijn. Op zichzelf zijn de dingen goed, wij moeten er wel op de juiste manier gebruik van maken.

HOOFDSTUK 7

De vruchten van Gods tegenwoordigheid

1. De eerste vrucht die de ziel ontvangt door Gods tegenwoordigheid, is een levendiger geloof dat in alle omstandigheden doeltreffender werkt, in het bijzonder bij onze noden en bij de onvermijdelijke omgang met de schepselen. Want door die tegenwoordigheid krijgen we gemakkelijk genade in de bekoring. De ziel immers die door deze oefening gewend is aan het in toepassing brengen van het geloof, ziet en voelt God tegenwoordig door een eenvoudige herinnering. Zij roept Hem gemakkelijk aan en met goed gevolg, want zij verkrijgt wat zij nodig heeft. Je zou kunnen zeggen dat zij in dit opzicht iets heeft wat de toestand van de zaligen nabij komt. Hoe meer zij vooruit gaat, hoe levendiger haar geloof wordt. Ten slotte wordt dit zo diep dat je als het ware zou kunnen zeggen: ik geloof niet meer maar ik zie en ondervind.

2. Het bewust beleven van Gods aanwezigheid versterkt onze hoop. Onze hoop groeit in gelijke mate als onze inzichten. Naarmate ons geloof door deze heilige oefening doordringt in de geheimen van de goddelijke natuur, naarmate zij in God een schoonheid ontdekt die niet alleen die van de lichamelijke dingen die wij op aarde zien oneindig

te boven gaat, maar ook die van de meest volmaakte zielen en die van de engelen, groeit ook onze hoop; zij wordt krachtiger en de grootheid van dat goed dat zij zegt te genieten en dat zij op een bepaalde manier ook proeft, brengt haar tot rust en doet haar stand houden.

3. De tegenwoordigheid van God boezemt de wil een geringschatting in voor de schepselen en doet in de wil het heilig vuur van de liefde ontbranden. Want omdat de ziel steeds met God verkeert, die een verterend vuur is, vernietigt Hij alles wat met vuur in strijd kan zijn tot stof. Die ziel die zo in vuur is ontstoken, kan niet meer leven dan alleen in de tegenwoordigheid van haar God. Deze tegenwoordigheid brengt in haar hart een heilige gloed teweeg, een heilige ijver en een hevige verlangen om God bekend, bemind, gediend en aanbeden te zien door alle schepselen.

4. Door die tegenwoordigheid van God en door die innerlijke blik verkeert de ziel op zo'n vertrouwelijke voet met God dat zij bijna haar hele leven doorbrengt met voortdurende akten van liefde, aanbidding, berouw, vertrouwen en dankzegging, offer en smeekgebed en van al de meest voortreffelijke deugden. Soms gaat zij zelfs op in maar één akte, die blijft aanhouden, omdat de ziel in deze voortdurende oefening van de goddelijke tegenwoordigheid verkeert. Ik weet dat er maar

weinig mensen zijn die tot deze toestand geraken. Het is een genade van God waarmee God alleen maar enkele uitgelezen zielen verrijkt, omdat deze eenvoudige blik eigenlijk een gave is van zijn vrijgevigheid. Maar tot troost van hen die deze heilige gedragsregel willen toepassen, wijs ik er toch op dat Hij deze gunst gewoonlijk verleent aan wie er zich ontvankelijk voor maakt. En als Hij die gave niet verleent, dan kan men toch minstens, met de hulp van de gewone genade, door deze leefregel van Gods tegenwoordigheid, een manier van bidden en een gebedsgraad verkrijgen die dicht nabij komt bij deze eenvoudige blik.

Leven met God

De geschriften en gezegden van frère Laurent werden in twee afzonderlijke delen gepubliceerd. Het eerste in 1692 bevatte geestelijke spreuken, de brieven en een korte levensschets (Éloge); het tweede in 1694 een andere levensschets (Moeurs) en een traktaat 'Pratique de l'exercice de la présence de Dieu'. Dat laatste bevat vooral teksten uit zijn brieven en uit de tweede levensschets. Waarschijnlijk diende dat traktaat als voorbereiding voor het tweede deel van de uitgave (uit 1694). Wat nu volgt is dus vooral een bloemlezing uit de brieven en soms uit de tweede levensschets (Moeurs) waarin de belangrijkste thema's van frère Laurent aan bod komen. Eigenlijk niets nieuws. Het is een samenvatting van wat in de vorige bladzijden al te lezen viel, maar nu soms in andere bewoordingen. We plaatsen de teksten waarin Laurent (zogezegd) zelf aan het woord is, tussen "aanhalingstekens" en verwijzen dan naar de bron.

“De meest heilige en meest noodzakelijke gedragsregel in het geestelijk leven is het bewustzijn van de tegenwoordigheid Gods. Hij bestaat hierin dat wij ons verheugen over en ons gewinnen aan zijn goddelijk gezelschap door nederig met Hem te spreken en ons liefdevol met Hem te onderhouden op alle uren en ogenblikken zonder daarbij een vaste regel of maat te betrachten, vooral in tijden van bekoringen, lijden, toestanden van dorheid, afkeer en zelfs bij ontrouw en zonden.”⁴⁹

“Wij moeten er ons voortdurend op toeleggen dat al onze handelingen op een of andere manier kleine gesprekken worden met God, maar toch zonder gekunsteldheid, gewoon zoals zij voortkomen uit de zuiverheid en de eenvoud van ons hart.”⁵⁰

“Al die handelingen moeten wij met orde en regelmaat verrichten zonder heftigheid of overhaasting die het kenmerk zijn van een verwarde geest. Wij moeten geduldig en liefdevol samen met God werken, Hem bidden ons werk te willen aanvaarden. Door deze voortdurende aandacht voor God zullen

49 M 6 (=Moeurs §6)

50 M 7

wij de kop van de duivel stukslaan en hem de wapens uit handen nemen.”⁵¹

“Wij moeten tijdens ons werk en onze overige handelingen, zelfs tijdens onze leesuurtes - ook al zijn die geestelijk - of gedurende onze uiterlijke devotie en onze mondgebeden af en toe eventjes ophouden, zo vaak als wij maar kunnen, om God in de diepte van ons hart te aanbidden, Hem te smaken in het voorbijgaan en als het ware tersluiks Hem te prijzen, zijn hulp in te roepen, Hem ons hart aan te bieden en Hem te danken. Wat kan er voor God aangenamer zijn dan dat wij op die manier duizenden keren per dag de schepselen de rug toekeren om ons in ons innerlijk terug te trekken en Hem daar te aanbidden? Wij kunnen God geen groter bewijs geven van onze trouw dan door duizenden keren aan de schepselen voorbij te gaan om een enkel ogenblik te genieten van de Schepper. Die oefening vernietigt langzamerhand de eigenliefde die alleen maar kan blijven voortbestaan te midden van de schepselen. Deze herhaalde terugkeer naar God verlost ons ongemerkt van onze eigenliefde.”⁵²

51 M 8

52 M 9

“Die tegenwoordigheid van God is het leven en het voedsel van de ziel en zij ligt binnen ons bereik met behulp van de genade van de Heer. De middelen daartoe zijn de volgende: een grote zuiverheid van leven”⁵³, waardoor “wij aandachtig opletten om niets te doen, te zeggen of te denken wat God kan mishagen”⁵⁴; of wanneer iets dergelijks gebeurd is, Hem er nederig vergiffenis voor vragen en er boete voor doen; verder “een grote getrouwheid aan de toepassing van deze gedragsregel van die tegenwoordigheid en aan de innerlijke blik op God in onszelf; hetgeen wij altijd geduldig, nederig en liefdevol moeten doen zonder dat wij ons tot enige verwarring laten brengen”.⁵⁵

“Wij moeten er een bijzondere zorg voor dragen dat die innerlijke blik eventjes voorafgaat aan onze uiterlijke handelingen, dat hij ze van tijd tot tijd begeleidt en dat zij allemaal daarmee eindigen. Wij moeten ons niet in de war laten brengen als wij deze heilige gedragsregel eens een keer vergeten: het is voldoende hem in alle gerustheid weer op te nemen. Hebben wij eenmaal de gewoonte ervan te pakken, dan gaat het allemaal naar genoeg”.⁵⁶

53 M 26-27

54 Brief 15

55 M 28

56 M 29

“Wij kunnen die gewoonte niet anders verkrijgen dan door de beheersing van de zintuigen, want het is onmogelijk dat de ziel die enig plezier zoekt bij de schepselen, helemaal van deze heilige tegenwoordigheid kan genieten. Want om met God te verblijven moeten wij de schepselen helemaal verlaten”.⁵⁷

“God wil ons hart helemaal alleen bezitten. Als wij ons hart niet bevrijden van alles wat Hij niet is, dan kan Hij niet in ons handelen en doen wat Hij wil”.⁵⁸ Hij beklagt Zich vaak over onze verblindings. Hij roept onophoudelijk uit dat wij medelijden verdienen omdat wij ons met zo weinig tevreden stellen. “Ik heb oneindige schatten weg te geven - zo zegt Hij - en jullie zijn al tevreden met een gevoelige devotie, die in een oogwenk voorbijgaat. Daarmee binden wij Gods handen vast en houden wij de overvloed van zijn genaden tegen”.⁵⁹

“Om vorderingen te maken in het beleven van Gods tegenwoordigheid is het nuttig ons van al onze zorgen te ontdoen, zelfs van een heleboel bijzondere devoties, hoewel die heel goed zijn. Maar vaak bedient men zich daarvan niet op de juiste wijze,

57 M 32

58 Brief 3

59 Brief 1

omdat die slechts middelen zijn om het doel te bereiken. Als wij dus door deze gedragsregel van Gods tegenwoordigheid bij Hem blijven die ons einddoel is, dan is het overbodig voor ons om terug te grijpen naar de middelen. Maar wij kunnen ons liefdevol verkeer met Hem voortzetten door in zijn heilige tegenwoordigheid te blijven, soms door een akte van aanbidding, dan weer door een akte van zelfopoffering of een woord van dank en verder op alle manieren die onze geest kan bedenken”.⁶⁰

“Het is niet nodig om steeds in de kerk te vertoeven om bij God te zijn. Wij kunnen van ons hart een plaats van gebed maken, waarin wij ons van tijd tot tijd terugtrekken om ons daar met God te onderhouden. Iedereen is in staat tot die vertrouwelijke gesprekken met God”.⁶¹

“Een kleine verheffing van ons hart is voldoende”, schrijft frère Laurent als hij die oefening aanraadt aan een edelman: “een kleine blik op God, een innerlijke aanbidding, al is het dan ook tijdens het lopen en met de degen in de hand. Dat zijn gebeden die - hoe kort ook - toch heel aangenaam zijn aan God en die - verre van ons de moed te doen verliezen - ons sterker maken bij de meest

60 Brief 4

61 Brief 9

gevaarlijke gelegenheden. Je moet er zo vaak aan denken als je maar kunt. Die manier van bidden is heel geschikt en heel noodzakelijk voor een soldaat die alle dagen blootstaat aan levensgevaar en vaak aan gevaar voor zijn eeuwig heil”.⁶²

Deze beleving van de aanwezigheid van God is van zeer groot nut om “het gebed goed te verrichten. Want omdat het de geest belet gedurende de dag weg te vliegen en hem nauwgezet bij God vasthoudt, zal het hem gemakkelijker vallen om tijdens het gebed rustig te blijven”.⁶³

“Omdat heel het leven vol gevaren en hinderlagen zit, is het onmogelijk die allemaal te vermijden zonder een voortdurende hulp van God. Maar hoe zullen wij die vragen als wij niet bij Hem zijn? Hoe zullen wij bij Hem zijn als wij niet vaak aan Hem denken? Hoe zullen wij vaak aan Hem denken als wij er geen heilige gewoonte van maken”⁶⁴ onszelf in zijn tegenwoordigheid te houden “om Hem genaden te vragen die wij elk moment nodig hebben?”.⁶⁵

62 Brief 6

63 Brief 7

64 Brief 8

65 Brief 12

Niets kan ons zó opbeuren in verdriet en smart als dit vertrouwelijk onderhoud met God. “Als wij ons daar getrouw aan houden, vallen alle ziekten van het lichaam ons licht. Vaak staat God ons toe dat wij lijden om onze ziel te zuiveren en ons te verplichten om bij Hem te blijven. Hoe kan een persoon die met God leeft en die alleen maar wil wat Hij wil, in staat zijn verdriet te hebben? Wij moeten Hem dus aanbidden in onze zwakheden, Hem van tijd tot tijd ons lijden aanbieden; zoals een kind aan zijn vader Hem liefdevol vragen onze wil gelijkvormig te maken aan zijn heilige wil en smeken om de hulp van zijn genade”.⁶⁶ Die korte gebeden zijn zeer passend voor zieke mensen en zij vormen een uitstekende bescherming tegen de smart.

“Het is een hemel te lijden en tegelijk met God samen te zijn. Daartoe moeten wij ons in de smart gewennen aan een vertrouwelijk onderhoud met God en onze geest beletten daaruit weg te gaan. Wij moeten onophoudelijk op onszelf letten om in geval van ziekte niets te doen, te zeggen of te denken - onder voorwendsel van een kleine opbeuring - wat Hem kan mishagen. Als wij op die manier bezig zijn met God, dan zullen de pijnen alleen

66 Brief 13

maar zoetheid, zalving en vertroosting bevatten”.⁶⁷
“De wereld begrijpt die waarheden niet, en ik verwonder mij daar niet over, want men beschouwt de ziekte als straf van de natuur en niet als genade van God. Zij die ze beschouwen als komend uit de hand van God, als gevolg van zijn barmhartigheid en als een middel waarvan Hij zich bedient om hen te redden aan wie Hij ze toezendt, genieten er gewoonlijk grote vertroosting door”.⁶⁸

67 Brief 15

68 Brief 11

Woorden vol wijsheid

De eerste biografie van frère Laurent laat (naar de gewoonte van die tijd) de brieven en spreuken voorafgaan door een uitgebreide Éloge (levensschets met veel stichtende opmerkingen in het eerste gedeelte van de uitgave in 1692); later (in het tweede deel van de uitgave van 1694) weidt hij breedvoerig uit over de levenswijze (Moeurs) van onze broeder. Deze twee lange levensschetsen (met nogal wat herhalingen) spreken ons niet meer aan omwille van de barokke taal. Hier en daar staan nochtans mooie gezegden en gedachten van Laurent die we niet terugvinden in zijn brieven en raadgevingen. Hier volgt de vertaling van de mooiste passages, vooral uit de Éloge (de woorden tussen aanhalingstekens zijn van Laurent; of die woorden altijd en helemaal authentiek zijn blijft een vraag, gezien het genre van de Éloge, dat bijna een heiligverklaring is). Enkele teksten zijn genomen uit de tweede levensschets (Moeurs).

Een kloosterling was aan frère Laurent komen vertellen dat er sprake van was om de broeder uit het klooster te zetten. Hij antwoordde toen het volgende: “Ik ben in Gods hand. Hij zal met mij doen wat Hem goeddunkt. Ik laat mij niet leiden door menselijk opzicht. Als ik God hier niet dien, dan zal ik Hem ergens anders dienen.”⁶⁹

“Ik vind het niet meer van belang wat ik doe of wat ik te verduren heb, als ik maar vol liefde verenigd blijf met Zijn wil, dat is mijn hele opgave.”⁷⁰

“Het komt mij voor alsof de hele wereld niet in staat is om mij gezelschap te houden. Alles wat ik met mijn lichamelijke ogen waarneem, gaat langs mij heen alsof het schimmen en droombeelden zijn. Wat ik met de ogen van mijn ziel zie, is het enige wat ik verlang. Het feit dat ik daar nog een stuk van verwijderd ben, is de oorzaak van mijn verdriet en mijn kwelling. Van de ene kant word ik verblind door de glans van de goddelijke zon van gerechtigheid die de schaduwen van de nacht verdrijft, en van de andere kant word ik verblind door het slijk van mijn ellende. Zodoende ben ik dikwijls als het ware buiten mijzelf. Toch leg ik mij er haast altijd

69 Él 20 (=Éloge § 20 volgens de editie van Conrad De Meester, *Frère Laurent de la Résurrection...*)

70 Él 20

op toe om in Gods tegenwoordigheid te blijven, met al de nederigheid van een nutteloze dienstknecht die niettemin getrouw blijft.”⁷¹

Een kloosterling vroeg hem eens op welke manier hij zich die gewoonte van Gods tegenwoordigheid had eigengemaakt, die hem zo gemakkelijk en ononderbroken bijbleef. Met zijn gewone eenvoud zei hij:

“Sinds mijn intrede in het klooster heb ik God als het doel en het einde van al mijn gedachten en gevoelens beschouwd. In het begin van het noviciaat probeerde ik mij tijdens de uren van gebed van Gods tegenwoordigheid te doordringen, eerder door de verlichting van het geloof dan door de inspanning van de meditatie en de redenering. En langs die korte en zekere weg maakte ik vooruitgang in de kennis van dat aantrekkelijk Wezen, waarmee ik besloten was altijd samen te blijven. Toen ik op die manier helemaal doordrongen was van de grootheid van dat oneindig Wezen, heb ik mij teruggetrokken op de plek die mij werd aangegeven door de plicht van de gehoorzaamheid en dat was de keuken. Daar was ik alleen, en als ik daar alles gedaan had wat nodig was voor de vervulling van mijn taak, wijdde ik alle tijd die over was aan

71 ÉI 28

het gebed, zowel vóór het werk als daarna. Als ik met mijn werkzaamheden begon, zei ik tot God met een kinderlijk vertrouwen: ‘Mijn God, omdat U bij mij bent en ik op uw wens mijn geest moet richten op deze uiterlijke dingen, bid ik U om de genade bij U te blijven en U gezelschap te houden. Maar werk met mij samen, Heer, dan zal het beter lukken. Aanvaard mijn bezigheden en al mijn genegenheid.’ Ten slotte ging ik gedurende mijn werk voort met mijn vertrouwelijk gesprek. Ik bleef doorgaan met Hem mijn kleine diensten aan te bieden en Hem om zijn gunsten te vragen. Als ik met mijn taak klaar was, ging ik na hoe ik die had volbracht. Als ik er iets goeds in vond, dan dankte ik God daarvoor. Als ik er fouten in vond, dan vroeg ik Hem om vergeving. En zonder mij te laten ontmoedigen, richtte ik mijn geest weer omhoog en ging ik mij dan weer met God bezighouden alsof ik niet uit zijn tegenwoordigheid weg geweest was. Op die manier ben ik, door steeds weer op te staan als ik het verkeerd gedaan had, en ook door veelvuldige akten van geloof en liefde, in een toestand gekomen waarin het mij bijna even onmogelijk zou zijn om niet aan God te denken als het mij in het begin moeilijk viel om mij daaraan te gewennen.”⁷²

72 ÉI 30

“Wil je grote vooruitgang maken, schenk dan geen aandacht aan de mooie gezegden en evenmin aan de scherpzinnige redeneringen van de wijzen dezer wereld. Ongelukkig zijn degenen die in de wetenschap van de mensen hun nieuwsgierigheid willen bevredigen. Het is de Schepper die de waarheid leert. Hij is het die in één ogenblik het hart van de nederige mens onderwijst en hem meer laat verstaan van de geheimen van ons geloof en over God zelf, dan wanneer hij die lange jaren overwogen had.”⁷³

“Alle mooie betogen die ik over God hoor zouden mij evenmin tevreden kunnen stellen als wat ik over Hem kan lezen of voelen. Want omdat Hij oneindig is in zijn volmaaktheden, is Hij onuitsprekelijk; er bestaan geen woorden van voldoende kracht om mij een volmaakt idee te geven van Zijn grootheid. Het geloof doet mij Hem ontdekken en leert mij Hem kennen zoals Hij is. Door middel van het geloof leer ik eerder van Hem - en nog wel in korte tijd - dan ik over Hem zou leren gedurende verschillende schooljaren.”⁷⁴

Eens riep hij uit: “O het Geloof, het Geloof! Wat een wonderlijke deugd is dat! Die deugd verlicht

73 ÉI 38

74 ÉI 43

de geest van de mensen en leidt hen tot de kennis van hun Schepper. Beminnelijke deugd, wat ben je weinig bekend en wat word je weinig beoefend, terwijl de kennis van het geloof toch zo roemvol en voordelig is.”⁷⁵

“Heer, het is teveel! Het is teveel voor mij. Geef U alstublieft dit soort gunsten en vertroosting en aan de zondaren en aan de mensen die U niet kennen om ze op die manier aan uw dienst te verbinden. Want ik voor mij die het geluk heb U te kennen door het geloof, ik vind dat dat voor mij zou moeten volstaan. Maar omdat ik niets moet afslaan van iemand die zo rijk en vrijgevig is, aanvaard ik de gunsten die U, mijn God, mij bewijst. Wees zo goed mij toe te staan dat ik, als ik ze ontvangen heb, ze aan U mag terugschikken juist zoals U ze mij gegeven hebt, want U weet wel dat ik niet op uw gaven uit ben en dat U zelf degene bent die ik zoek; met minder kan ik mij niet tevreden stellen.”⁷⁶

Als hij in zijn eentje was, liet hij de volheid van zijn liefdesvuur tot uiting komen en dan riep hij uit tot God: “Geef mijn ziel, Heer, een grotere omvang en geef mijn zielsvermogens meer ontvankelijkheid opdat ik meer ruimte kan geven aan uw liefde. Of

75 Id.

76 ÉI 46

ondersteun mij met uw almachtige kracht, want anders zal ik verteerd worden door de vlammen van uw liefde.”⁷⁷

Vaak zei hij tot God, als hij met zijn broeders in gesprek was en dan spijt had over de tijd die hij in zijn jonge jaren had verdaan: “Ik heb U te laat lief gekregen, Goedheid, die zo oud en zo nieuw zijt. Besteed uw tijd niet op die manier, broeders. Jullie zijn jong, profiteer van de eerlijke bekentenis die ik jullie doe dat ik in mijn jonge jaren zo weinig zorg heb gedragen om mijn tijd te besteden in de dienst van God. Besteed al jullie jaren aan het dienen van de Heer. Wijd ze allemaal toe aan zijn liefde. Had ik Hem eerder gekend en had men mij de dingen gezegd die ik jullie thans zeg, dan zou ik niet zo lang gewacht hebben met Hem lief te hebben. Alle tijd die niet gebruikt is om God lief te hebben, moet je beschouwen en rekenen als verloren tijd.”⁷⁸

Tijdens zijn eerste ziekte gaf hij er blijk van enigszins naar zijn dood te verlangen, want toen hij voelde dat de koorts verminderde, zei hij tegen de dokter: “Ach, mijnheer, uw geneesmiddelen hebben een veel te goede uitwerking op mij, u stelt mijn geluk alleen maar uit!” Het enige verlangen

77 É1 47

78 É1 48

dat hij nog koesterde, was om iets te lijden uit liefde voor God. Dit verlangen bracht hem ertoe vaak te herhalen wat hij tijdens zijn leven verschillende malen gezegd had, namelijk dat hij maar één verdriet had dat daarin bestond dat hij geen verdriet kende. Hij troostte zich met de gedachte dat er een vagevuur bestond. Dáár tenminste zou hij iets te verduren krijgen tot uitboeting van zijn zonden.⁷⁹

Een broeder die hem verzorgde, wilde hem wat verlichting geven, maar tot tweemaal toe zei hij: “Dank u, goede broeder, ik vraag u dringend: laat mij een beetje lijden uit liefde tot God.” In deze pijnlijke toestand zei hij met veel vuur: “O, mijn God, ik aanbid U in mijn ziekte. Met deze pijn, o Heer, kan ik iets voor U lijden. Vooruit dan maar, laat het zo zijn dat ik lijd en sterf met U.” Ook herhaalde hij vaak deze verzen van psalm 50: “Scheep een nieuw hart in mij, God. Verwerp mij niet van uw aanschijn. Geef mij de blijdschap van uw heil, enz.”⁸⁰

Zijn blijdschap lag niet alleen op zijn gezicht te lezen, maar bleek ook uit zijn manier van praten. Dit bracht de kloosterlingen die hem kwamen bezoeken ertoe hem te vragen of hij werkelijk geen

79 ÉI 51

80 ÉI 54

pijn had. “Neem mij niet kwalijk”, zo zei hij tot hen, “ik heb wel pijn. Dat plekje in mijn zij doet zeer, maar mijn geest is tevreden.” “Maar broeder, gingen ze dan voort, als God u deze pijn nu tien jaar lang liet lijden, zou u daar tevreden mee zijn?” “Jazeker”, antwoordde hij, “niet alleen gedurende dit aantal jaren, maar zelfs als God verlangde dat mijn kwalen aanhielden tot aan het laatste oordeel, dan zou ik daar graag mee instemmen. En ik zou ook de hoop koesteren dat Hij mij de genade wil verlenen om altijd tevreden te blijven.”⁸¹

Op een keer zei hij tot een kloosterling dat hij niet zozeer meer in het verblijf van God in zijn ziel geloofde, maar dat hij door middel van dit verhelderend geloof al iets kon zien van deze innerlijke tegenwoordigheid.⁸²

“Ja, als bij wijze van onmogelijke veronderstelling iemand God kon liefhebben in de hel en Hij mij daar wou plaatsens, dan zou ik mij daar geen zorgen over maken. Want Hij zou bij mij zijn, en zijn aanwezigheid zou er een paradijs van maken. Ik heb mij aan Hem toevertrouwd. Hij zal met mij doen wat Hem zal goeddunken.”⁸³

81 ÉI 55

82 ÉI 56

83 ÉI 57

“Ach! Zou ik weten dat mijn hart God niet liefheeft, dan rukte ik het meteen uit!”⁸⁴

Een kloosterling had hem gevraagd wat hij voor bezigheden had en waar zijn geest mee begaan was. “Ik doe”, zo antwoordde hij, “wat ik de hele eeuwigheid zal blijven doen. Ik zegen God, ik prijs God, ik aanbid Hem en ik bemin Hem van ganser harte. Dat is ons vak, broeders, God aanbidden en liefhebben, zonder zich te bekommeren om al het andere.”⁸⁵

“Alleen God is in staat om Zich te doen kennen zoals Hij is. Wij zoeken langs de weg van de redenering en van de studie als het ware een slechte kopie van Hem die wij verzuimen in een voortreffelijk origineel te zien. God zelf geeft een beeld van zichzelf in de diepte van onze ziel en wij willen Hem daar niet gewaarworden. Wij laten Hem alleen om ons tevreden te stellen met beuzelarijen en wij achten het beneden onze waardigheid ons bezig te houden met onze koning die altijd in ons binnenste aanwezig is. Het volstaat niet God lief te hebben en Hem te kennen door middel van wat de boeken ons over Hem vertellen of door datgene wat wij in onze ziel over Hem voelen door enkele vluchtige

84 ÉI 58

85 ÉI 59

indrukken als gevolg van devotiepraktijken of door een of andere ingeving. Wij moeten ons geloof verlevendigen en ons door dat middel verheffen boven al onze gevoelens om God en Jezus Christus te aanbidden in al hun volmaaktheden, zoals zij werkelijk zijn in zichzelf. Deze weg van het geloof is de geest van de Kerk en die weg is voldoende om tot een hoge volmaaktheid te geraken.”⁸⁶

“De tijd waarin wij ons werk doen verschilt niet van de tijd waarop wij in gebed zijn. Ik bezit God even rustig gedurende de drukte in de keuken, waar verschillende mensen mij tegelijkertijd allerlei dingen vragen, als was ik geknield voor het heilig Sacrament. Mijn geloof zelf wordt soms zo verlicht dat ik meen het verloren te hebben. Het schijnt mij dan toe dat het gordijn van de duisternis is weggetrokken, dat de dag van het hiernamaals, die zonder einde is en zonder wolken, begint op te lichten.”⁸⁷

“Op de weg naar God zijn gedachten van weinig betekenis, de liefde doet daar alles.”⁸⁸

86 M 5 (= Moeurs § 5 volgens de editie van Conrad De Meester, *Frère Laurent de la Résurrection...*)

87 M 9

88 M 10

“Het is niet noodzakelijk om met grootse dingen bezig te zijn. Ik draai mijn omelet om in de pan ter liefde Gods. Wanneer die dan klaar is en ik verder niets te doen heb, kniel ik op de grond en dan aanbid ik God die mij de genade heeft verleend dat gerecht klaar te maken, daarna sta ik weer op met meer voldaanheid dan een koning. Als ik niets anders doen kan, is het voor mij al voldoende een strootje te hebben opgeraapt uit liefde tot God.”⁸⁹

“De mensen zoeken naar methoden om te leren God lief te hebben; zij willen dat bereiken met ik weet niet hoeveel verschillende praktijken. Zij geven zich veel moeite om in Gods tegenwoordigheid te blijven op allerlei uiteenlopende manieren. Is het niet eenvoudiger en praktischer alles te doen uit liefde tot God, zich te bedienen van al de werkzaamheden die onze eigen levensstaat met zich meebrengt om Hem die liefde te betonen, en zijn tegenwoordigheid bij onszelf levendig te houden door ons hartelijk verkeer met Hem? Daar is helemaal geen scherp inzicht voor nodig. Wij hoeven daar maar heel gewoon en eenvoudig mee te beginnen.”⁹⁰

89 Id.

90 Id.

“Wij zijn gemaakt voor God alleen. Hij zou het niet verkeerd van ons vinden indien wij onszelf in de steek lieten om ons met Hem bezig te houden. In Hem zullen wij beter zien waarin wij tekort schieten dan door middel van onze eigen bespiegelingen: die komen alleen door een overblijfsel van onze eigenliefde. Deze hecht ons nog vast aan onszelf, onder de schijn van volmaakt te willen worden en verhindert ons om ons tot God te verheffen.”⁹¹

91 M 12

Eerder verschenen in de reeks Spirituele Meesters

Alain Delaye, *Jan van het Kruis. Wijze, dichter, mysticus*, 2016.

Fabrice Midal, *Rainer Maria Rilke. De niet verhoorde liefde*, 2016.

Leili Anvar, *Rumi. De religie van de liefde*, 2016.

Anselm Grün, *Benedictus van Nursia. Zijn boodschap vandaag*, 2017.

Johannes Schiettecatte, *Taoïstische meesters. Laozi, Zhuangzi, Guanzi*, 2017.

Klaas Blijlevens, *Franciscus van Assisi. Leven in zijn spoor*, 2017.

André Louf, *De wegen van de Geest*, 2019.

Lieven De Maeyer, *Simone Weil. Leven op de rand van de wereld*, 2019.

Carlos Noyen, *Teresa van Ávila. Levend water*, 2020.

Ilse Kerremans, *Edith Stein. Zoek je de waarheid, dan zoek je God*, 2020

Marc Foley, *Thérèse van Lisieux. De liefde die ons gezond houdt*, 2023.

